

سندھ ساگر نال ہمیشاں

آشولال

دوست
میں
کھانا
کھا
گئے
ہیں
۲

۹/12/2002

سندھ ساگر نال ہمیشاں

درشن 1

(سندھ وادی دیاں لوڑھیاں)

اشوال

سبھے حق را کہویں

- کتاب سندھ ساگر نال ہمیشاں
کمپوزنگ کوالٹی کمپیوٹر ایجوکیشن کروڑ
ٹائٹل LIBRA with thanks.
پہلی وار اسوں 2002
مئل 150 روپے
ونڈن ہار چوپال ادبی فورم کروڑ
چھاپن ہار شرکت پریس، لہور

اللہ سائیں اپنے دی شکل وچوں
کتھاں ماء اپنی دی شکل تیں
چٹے بدل وانگوں رَ لے بدلاں دے
رَ لے ہنساں دے چٹے ہنس وانگوں
وچوں کیا شے ہئی دل اپنے دے
ہنٹیں پیٹھی ہئی، ہنٹیں اڈ گئی ہے

اپنی اماں

”بخت بی بی“ دے اعزاز اچ

سندھ ساگر نال ہمیشاں

- 7 -1 اپنے قاری نال کجھ گالہیں ولا
- 15 -2 رگ وید دے ہک ردھم گائتری اچوں
- 17 -3 پہلی لوڑھی سندھ
- 37 -i کتھا پیٹ
- 46 -ii کتھا شینھ
- 51 -iii کتھا سارنگ
- 56 -iv کتھا پلھن
- 61 -v کتھا ہنس
- 66 -vi کتھا کونج
- 71 -vii کتھا کیچ
- 76 -viii کتھا کینجھر
- 81 -ix کتھا کھی

90	4 -	ٲوجھی لوڑھی چندر بھاگی
105	i -	کتھا ہیر
110	ii -	کتھا سوٹی
115	iii -	کتھا راوی
120	iv -	کتھا کیسر
127	5 -	تریجھی لوڑھی ستلج
138	i -	کتھا نور محل
147	ii -	کتھا ہرن
152	iii -	کتھا ہاکڑا
159	6 -	اشارے

اپنے قاری نال کجہ گالھیں ولا

i

پھل دے سوہٹپ کوں سو تراں ڈکھاوٹن دی مجبوری شاعری نال بہوں پرانی پئی آندی
اے۔ مہا بھارت دارزمیہ اٹھارہاں پر بھال دی جاہ اٹھارہاں سترائ وچ وی بیان تھی سبکد اھا۔ پراے
تاں ویاس جی دا کمال اے، جیں اے جنگ سو تراں کھیڈی اے۔ مقامی ثقافتاں راہیں سنگھاردا اے
ویلا اہدن اچاں رخصت نہیں تھیا۔ مروجہ سرکاری نصاب، چونکہ اپنے آرٹ کوں سمجھن وچ کوئی مدد نہیں
ڈیندا تہوں شاعری توں ودھیک اے گالھیں قاری کوں شاید میڈیا کم سمجھن وچ مدد ڈیون۔

اینویں کل دی گالھ اے سندھ ساگر کچھی سونے دی کچھی نال میڈی سالھ اگوں پیا وگدا
ہا۔ ”راجن شاہ دربار“ توں ”رانواں“ دی وستی تیں اے ڈاھ لڑاں اچ واہندا اھا۔ ہر لڑوت پورا ہک
دریا اھا۔ لالہ، چھتا، شیرا، کالی، کس، راٹھی، بودو، کماں، جمننا، پراٹن، کتنے دریا ہن جیہڑے اپنے
ہیٹ بیلیاں نال مرستن بے مہا با ترقی اکیوں نیلی ہک لکیر آٹن بچائے۔ نجیاں دیاں نجیاں
دھڑ تھی گین۔ امباں دے امب بھولوں بن کھڑن۔ ایندے کیمبل، کنگر، مور، مہانے، ماچھی،
لوری، گھاڑو مکدے ویندن۔ مکدیاں دی گالھ ولا کرن بے شک نویں گالھ ہوندی اے۔

میکن ایندی زبان کہیں ڈکشنری اچوں نہیں لدھی بھلکہ اے زبان سندھ ساگر نال اچاں
جیندی اے۔ جیندے نال کھیڈ کے، لوڑھیاں پا کے وڈا تھیاں۔ ایندے ہک دریا جمنادی من تے اپنی
وستی ہئی۔ جیندی اڈیل اچوں لوڑھیاں دا ولا آغاز کیتم۔ کلر کھار دے نیلے موراں توں تھر دے گھاٹے
ساوے جنگلاں تیں اے دیوتا کیوں تراڈ داھا، اچ چپ سادھ کے ستاپے۔ ایندے پیٹ اچوں
ایندے نال گیاں دیاں دسوں ہنساں وانگوں، پاڑھیاں وانگوں، پلھنیں وانگوں مکدی ویندی اے۔
ایندی دسوں دے نال اے یقین وی وسدا ویندے جو دریا اگوں ننگا نہیں تھیونٹا، پاپ بگدے چے جاء

اساں اکیوں گندگی نال ویندے پُرنیدے ہیں..... اے لوڑھیاں پُندیں، لاہرے کھیڈدیں میکوں
اینویں لکھیا جیویں ایں وجد اچوں تمام دے تمام سندھ ساگر میکوں اپنے نال ولیدھ کے لوڑھ گھدا

ہووے۔

ii

تھوڑا پچھلے کم دا خلاصہ

اج ویہہ سالوں باد میں اپنے کم کوں اپنے قاری نال ولا پڑھداں تاں اینویں لگدے جیویں
میں ہرکا نظم و لاؤلا لکھی ہووے۔ تے اے ہرکا نظم اے... سندھ وادی، ایندی وسوں، ایندے دریا، ایندے
پکھی، ایندے پہارو، ایندے لوک، ایندیاں جاہیں، ایندے ٹھیر، ایندے مزاج، ایندی کاوڑ، ایندا
پریم..... کتنے رنگ ہن جہاں تاریخ دی اذیت اچوں لنگھٹاھا۔... اینداؤلا سکھج کروں تاں شاید ایں
بنسی۔ (ڈیکھو صفحہ نمبر 12)

سندھ وادی دا اے مادری رنگ جتنے استعارے استعمال کریندے انہاں وچوں چندر، پانی،
پیر، پنڈھ، رستہ، روح، دل، اکھ، پار..... میڈی شاعری اچ ولا ورتیندے آندن۔ گوتم سائیں دی
مہربان پناہ اچوں باہر آیم تاں کاں وسوں دا پکھی بن کے، میڈے اگوں اے سوال پیٹھا کرینداھا جوڈس
فقیرا ”منتخب آریاوی جمالیات“ دی بالادستی اگوں چٹا کیویں سوہناں اے؟ کالا کیویں کوڑھاتے کوہترا
اے؟..... پانھن کیویں دیوتا دے منہ اچوں پیدا تھئے تے ایں دھرتی دے اصل وسنیک.. کیویں دیوتا
دے پیراں دا ورن ان؟ ہمالہ توں سمندر تیں سندھ وادی (سرائیکی وسیب جیندا دل اے) نال تاریخ
دے ڈڈھپ اچوں شاعری صرف اڈیلاں تے جھلاریاں نال ای لنگھ سگدی ہئی۔ سو ایندا کجھ مواد جیڑھا
تاریخ اچوں سدھا سامنھا لنگھداھا، میں کڈھ ڈتے۔ اے اڈیلاں سندھ وادی دا عام
درشن (General View) ان۔ سندھ وادی دا خاص درشن لوڑھیاں تے جا تر (درگا ہیں دامیوزک)

اے۔ ”پر بھ جوگ“ توں ”پر بھ دھمال“ تیں اے لاہرے درگاہیں تے فقیراں کوں کھڈنیدے، اُنت سخی شہباز قلندر دی درگاہ تے خالی ونج کریندن۔ ایندا مطالعہ تساں سندھ ساگر نال ہمیشاں دے ڈوجھے درشن ونج کریسو۔

iii

i- سندھ ساگر نال ہمیشاں (پہلا درشن)

ایں درشن ونج ترے لوڑھیاں سندھ (بھ) چندر بھاگی (پندرہاں) ستلج (یارہاں) تے انہاں دے نال نال انہاں دیاں کتھاواں اِن۔ اے سارا کم انج وانج تھی کے وی ہک لاگ اے۔ ترے دریاواں جہلم، راوی، اتے ہاکڑا دیاں صرف کتھاواں اِن۔ کتھا کیسر جہلم راہیں کشمیر دی کتھا اے۔ سکھ ویاس دیاں صرف ڈونظماں چندر بھاگی دی لوڑھی دا حصہ اِن..... انہاں لوڑھیاں دا موضوع صرف اتنا ہا جو سندھ صادقاں، چنانہہ (چندر بھاگی،..... جیکوں میں تریتا نویں رنگ ونج ورتے) عاشقاں، راوی راشکاں..... سو سندھ صدق تے جلال اے۔ چندر بھاگی عشق تے سوھنپ اے.... راوی وانگوں ستلج دا بیان موئے دریا دا بیان اے..... جیرہا تصوف دی اصطلاحیں سارے داسارا سوہناں اے۔

ii- سندھ ساگر نال ہمیشاں (ڈوجھا درشن)

سندھ ساگر نال ہمیشاں دا ڈوجھا درشن سندھ وادی دی جاثر اے جیندے اچ اپنے لوک تصوف اچوں بندے کوں صدیاں توں خالی کرن دی پوری صلاحیت موجود اے۔ ”گوتم نال جھیرا دے دوران میں جوگ اتے جاثر دا کم مسلسل کریندا رہیا۔ ایندا آغاز میں فقیر وسایا (مرحوم) تے فقیر الہی بخش توں جاثر دے لاہرے سن کے کیتاھا۔ اے اسی دے ڈھا کے دے چھیکڑی سال ہن۔ اچاں میں ”چھیرا دے ہتھ نہ مرلی“ دیاں نظماں ودا لکھدا ہم..... سمیں مزار خان، پتل خان، اکرم لشاری، سعید اختر، اجو، تابش، ہوت، امیر زادہ، حزب اللہ، ظہور، بلند، اشی..... پورے دا پورا دیرہ پھلاں دا سہرا، جیویں ”ستی

کیول رام“ دے دول تے کٹھاھا۔ پہلا پر بھ اتھاواں شاہ عیسیٰ پلوٹ توں شرو تھیا۔ ڈوجھے درشن دا چھیکودی ”پر بھ دھمال“ سخی شہباز قلندر دی درگاہ تے ونج مکدے۔ ایندے ونج آل بھنویاں (Whirlings) ان۔ اے او مقام اے جتھاں فقیر اپنی چیر پور کے خالی تھیندن۔

iv

کجھ ایندے ردھم بارے

اڈیلاں وانگوں لوڑھیاں داکم وی ٹپے دی ردھم اچوں ایندے۔ سائیں تیرتھ داس ہوت چند دے لفظاں اچ پنج دریاواں دی دھرتی ٹپے دی جنم بھومی اے۔

"It is still Sung in a crude style by the camel-drivers of the Punjab. Tuppa is also the favourite measure with Rajputs . Its Chief character is Plaintive simplicity"-----

(Rhythms of Lower Indus---page75)

ڈوہڑے وانگوں، ٹپے دی غمگین سادگی (Plaintive simplicity) اچوں کافی کلام دی روانی سندھ وادی دا خاص مزاج پئی آندی اے۔ میں ایندے کھدرپ کو تصوف (خاص کر وحدت الوجود) دی خوشبو نال دور کیجے۔ میں ایندے ونج اے تجربہ کرن ڈی ہمت ہدی اے جو کیویں ایکوں گو یجن توں ولا پڑھجن دی شے اچ بدلیا ونجے۔ کلاسیکل کافی وانگوں میں ایکوں موسیقی دے غلبے اچوں نہیں ڈٹھا، صرف ایندی روانی دا سہارا گھدم۔ خواجہ سیں غلام فرید دیاں ڈھیر ساریاں کافیاں وی پٹے دے چرٹ اچوں درشن ڈیندین..... ”میڈا عشق وی توں ایمان وی توں“..... ”دل دم دردوں ماندی اے“..... ”تتی تول سڑے چک پندی اے“..... ”اچ فال فراق ڈیندی اے“..... ایندا تفصیلی مطالعہ تساں ”نمائیاں دے ردھم اچوں“ کریسو۔ اے ردھم اپنی ٹمٹھی ٹور اچ وین تے ورلاپ دا تاثر پیدا کرنی دے۔ جیہڑا اڈیلاں سانگے ضروری ہا۔ اپنی تکھی ٹور اچ اے ماتم اتے چلکے ونج بدل

ویندے۔ ایکوں دریا نال لوڑھوتاں اے لوڑھی اے۔..... آل بھنوالیاں (whirl ings) کھاوٹ
 تیں ایندی روانی وچ کتھا کرن دی، ڈھیر مواد کوں اپنے اندر ساوٹ دی بے بہا گنجائش موجود اے۔
 میں صرف اتنا کہتے جو ڈاہ، بارھاں، کتھائیں چوڑھاں چرٹاں (Poetic feet) اچ وٹڈے
 ہوئے (خاص کر اڈیلاں تے کتھاواں اچ) اپنے مصرعیاں کوں پہلے تے اخیر مصرعیاں نال گنڈھ
 ڈتے..... وچلا پیٹ بھرن دی پوری کھل موجود اے۔ شاید ایہو ڈاہا ایندی ہک لاگ ٹور کوں ٹپن دا، جو
 کیوں ہک نظم کوہی نظم توں اچ کیتا ونجے۔ ایندے چرٹاں کوں آگھاں پچھاں کرن نال ایندی ٹور جیویں
 چا ہوا نوویں وٹائی ونج سگدی اے۔

بہر حال اے اور دھم اے جیندی ٹور دریاواں نال ٹردی آندی اے۔ تمہید (گائتری) توں علاوہ
 سندھ ساگر نال ہمیشاں کوں میں رگ وید اچوں ڈیکھن دی کوشش ترک کر ڈتی..... ول وی رگ وید
 دیاں حمداں دارنگ تے اٹھان پہلی لوڑھی وچ جا پچاہ موجود اے۔ ایں ردھم اچوں الاون سا نگے جتھاں
 شاہ عبدالطیف بھٹائی سہیں دے کرافٹ میڈی مدد کیتی اے، اٹھاں ایندے پر بھ جوڑن اچ مہا بھارت
 وی پانہہ بیل رہی ہے۔ میکوں صرف اتنا خیال رکھنا ہا جو ”ہیر وارث شاہ“ جیہاں شاہکار وی ایں ردھم
 اچوں آئیندے۔ سندھ ساگر نال ہمیشاں اچ سندھ وادی کوں پینٹ کرن دا اے کم قاری کوں کتنا مزا
 ڈیندے..... میکوں نہیں پتہ؟

”شناں“ تے ”ہنس“ دی محبت توں علاوہ ایں کم کوں پنے لاوٹ اچ چوپال دے جنہاں
 سنگتیاں ہتھ گڈائے، انہاں اچوں سہیں منیر غنی، سہیں عمر اسراء، سہیں پرنس ناصر، سہیں سہیل رسول، سہیں
 مدثر درانی، سہیں ظہیر خان، سہیں عادل شاہ، سہیں نشاط، سہیں شاہد، سہیں منزل، سہیں ندیم زبیری، سہیں
 ظفر تے کگودا احسان مند آں۔

اشو

آسوں دی پہلی 2002

لال عیسن کروڑ۔ لیہ

لوڑھی ---1

کوئی دیوتا ہئی جیہڑا سمدانہی

کوئی دیوتا ہے جیہڑا ستا پئے

پہل تے پورا چندر ہے پہلی وساھ دا
پھلاں دے نال باس ہے گوتم دے نام دی
ہر ویلے نال نال ہے کوئی ہتر سانولا
ہر ویلے نال نال ہے کوئی جھات شام دی

پیراں دے نال پار دا رستہ ولیٹھ کے
دریا وی جھاگٹے اساں ، جنگل وی جھاگٹا
قصہ بنا کے ہنس دا کہیں کالے کالے وچوں
قصے دے نال نال ساری رات جاگٹا

اکھیں کوں آب ڈیونی پانی دے سان تے
پانی دے سان تے اسان چلکا ہنڈھاوٹا
بدلاں دی تیز لشک تے چنگ چھیڑنی ولا
واشک دی چھاٹ تے اسان ساونٹ وساوٹا

شینہ ہونگھنا ہے نال کوئی دیوتا کتھاں
گھوڑا ہے اپنے نال کوئی اڈنا شکار دا
پنج ست دی گالھ کیا کروں ساگردے سامنے
ساگردے نال پاوٹیاں ہن لوڑھیاں ولا

روہ اپنا اپنے نال ہے تھل اپنا نال ہے
اکھیں دے نال ساوے سمندر دی جھال ہے
سندھو دے نال گزرے زمانے دی گالھ نہیں
سندھو دے نال اپنے ہمیشاں دی گالھ ہے
(رگ وید دے ہک ردھم گائتری اچوں)

سندھ---1

اٹھی دیوتا پیر سنبھال اپنے نیلے تھی گئے ہن
نیلے تھی گئے ہن اٹھی دیوتا ہتھ سنبھال اپنے
اکھیں پال اپنیاں پالے پئے گئے ہن بہوں اندرتیں
چوٹے کھول اپنے ول سچ ڈکھلا، اٹھی نال اپنے
جیویں کملی تھی کے مچدی ہے بھا جنگل دی
اونویں کملا تھی کے مچ ڈکھلا، اٹھی نال اپنے
اٹھی نال اپنے انوں چھو ڈکھلا، روہ اپنے کوں
تھل اپنے کوں انوں کچھ ڈکھلا، اٹھی نال اپنے
چنگی اھدے نہیں ایہا بندر تیڈی موئے بندے وانگوں
موئے بندے وانگوں ایہا چپ تیڈی چنگی اھدے نہیں

سندھ --- 2

اٹھی دُل دریا پنج ندیاں نہیں، ست ندیاں نہیں
نال اپنے نو سو دریا کر، کہیں جنم پچھوں
بک جنم دی نہیں ڈو جنم دی نہیں ڈھول اپنے دی
سک اپنے نال دوام دی ہے، تیڈے نام دی ہے
ساوا چولا ہے تیڈے نانویں دا گل اپنے وچ
رتی بوچھٹی سرتے شام دی ہے، تیڈے نام دی ہے
تیڈے نال سدا ایہا دل اپنی کوئی کیا سمجھے
بھانویں اللہ دی ہے بھانویں رام دی ہے، تیڈے نام دی ہے
ہر ساہ اھدن تیڈے ذکر دا ہے سوہناں سندھ سائیں
ہر گھڑی اھدن الہام دی ہے، تیڈے نام دی ہے

سندھ --- 3

اٹھی پشو پتی کتھوں بھل گئے ہیں، ناں ڈس اپنے
جن ڈس اپنے کتھوں بھل گئے ہیں، نہیں یاد پوندا
کڈاں جائے ہا سے کہیں مندے وچوں، کہیں تھک وچوں
کہیں ڈنگ وچوں، کہیں چھیت وچوں، کڈاں جائے ہا سے
کہیں کمی وچوں، کہیں کچھو وچوں، کہیں مر ہیں وچوں
نک پانی وچوں، لپ ریت وچوں، کڈاں جائے ہا سے
کئی جنم کنوں جیہڑی نال اپنے آندی لڑھدی ہے
راہ نال اپنے کلہی لیٹ وچوں، کڈاں جائے ہا سے
اساں ناں گئے نال ملا متاں دے سوہناں سندھ سائیں
تیکوں یاد ہو سی تیڈے پیٹ وچوں، کڈاں جائے ہا سے

سندھ---4

اٹھی خاج خضر، نال اپنے کر دل پانی دا
اکھیں پانی دیاں کر نال اپنے ، متاں یاد پووے
گئی جوگ کتھاں سو جوگاں دی بھوئیں نال اپنی
سو میلیاں دا گیا میل کتھاں، نہیں یاد پوندا
نہیں یاد پوندا، گئی جھنڈ کتھاں سر اپنے دی
سر اپنے دی گئی ویل کتھاں، نہیں یاد پوندا
مٹھے گیت کتھاں، انہاں کچھیاں کال کڑچھیاں دے
ساوی سنجھ دے نال سویل کتھاں ، نہیں یاد پوندا
کوئی ھیل ہوا دی پہوں ڈکھنی سوہناں سندھ سائیں
گئی چندر پر و بھرے ٹھیل کتھاں ، نہیں یاد پوندا

سندھ---5

اٹھی سندھ سائیں جاگ اپنی گھاٹی نندر وچوں
ساوا ساگر پورے چندر پچھوں جیویں جاگداھے
چڑھی چھل ہووے اسمان تئیں، رَلے واشکاں دے
رَلے واشکاں دے اکھیں تار ہوون اسمان تئیں
ایں بھان تئیں شینہہ اپنہ دی اوھا تراڈ ہووے
اوھا شوک ہووے شوہ اپنہ دی اوں بھان تئیں
بہوں فانی اپنہ ہووٹن دے امکان وچوں
بہوں لافانی کہیں ہووٹن دے امکان تئیں
جیویں دل آکھے تیکوں ٹھل پوووں، سوہناں سندھ سائیں
ہووے دشمن کوئی جان اپنی دا، تیڈے صدق پچھوں

سندھ --- 6

تیڈے صدق پچھوں کتھاں سبک اپنی تیڈے نانویں دی
اینویں پکڑ کے تارا پانی وچوں مُٹھ کھول ڳتی
ہر ویلے توں ہر پاسے توں، سب توں ای توں
سب توں ہی توں ہاں نال اپنے، ہر حال اڳوں
کلبھی چال اڳوں راہ اپنے دی کتھاں ٹیک لگی
کتھاں کھڑی کھڑی کھوہ اپنے دی کچنال اڳوں
کوئی ویلا نال وصال دا ہے من اپنی تے
پورا چندر تھلاں دا پال ولا کلبھی سالھ اڳوں
توں نال اپنے دلدار اپنا، سردار اپنا
اساں تیڈے نال فقیر تیڈے، سوہناں سندھ سائیں

سندھ --- 7

تیڈے صدق پچھوں کتھاں اپنے نال فقیر تیڈے
تیڈے نال دی جھوک و سائی ہے، سوہناں سندھ سائیں
جیرھی ون مارے وسوں اپنی دے، کتھاں اپنی ہے
کوئی خلقت نال پرانی ہے، سوہناں سندھ سائیں
کنہاں ہاتھیاں تیکوں سُرکیا ہے، جاہ ساگر دی
نیلی آن لکیر بچائی ہے، سوہناں سندھ سائیں
ایں جیون دا کیویں نال اپنے اتبار کروں
ایں جیون نال جدائی ہے، سوہناں سندھ سائیں
کجھ ڈس تاں سہی نال چوراں دے، مونہہ زوراں دے
”جہاں آن تیکوں سندھ لائی ہے“ سوہناں سندھ سائیں

سندھ --- 8

تیڈے صدق پچھوں کتھاں وڈے تھئے، تیڈے نال اساں
تیڈے نال اساں دربھ کالے توں کتھاں ٹرن ٹسکھیا
بت اپنے نال سریر داہے تہوں قصہ اپنا
تہوں قصہ اپنا تیڈے نام لکھیا، سوہناں سندھ سائیں
تیکوں نال اپنے اساں نیل لکھیا تن اپنے دا
تیکوں نال اپنے اہرام لکھیا، سوہناں سندھ سائیں
سو رنگ رلا کے پائیاں وچ نانویں رادھا دے
تیکوں نال اپنے اساں شام لکھیا، سوہناں سندھ سائیں
دل نال تیڈے دل آن رلی ، آسمان رلی
کنڈے نال تیڈے کنڈا آن پکيا، سوہناں سندھ سائیں

سندھ --- 9

تیڈے صدق پچھوں تہذیب اسماں کیا سکھنی ہی
تہذیب اسماں کیا سکھی ہے ، تیڈے صدق پچھوں
اسماں ناں گئے نال ملامتاں دے ، کیا حال کروں
وسوں اپنی دے کاں مار بیٹھے ، اروار بیٹھے
دھپ ویڑھ بیٹھے ننگے پاٹیاں دی ، کتھاں نال اپنے
گھاٹے جنگلاں دی چھاں مار بیٹھے ، اروار بیٹھے
کیا منگنا ہی نہیں یاد پوندا ، نیلے امبراں تیں
خالی اپنے ہتھ اڈار بیٹھے ، اروار بیٹھے
اوں پار دی چنتا کون کرے ، سوہناں سندھ سائیں
بھلے جوں کرے اسماں ہار بیٹھے ، اروار بیٹھے

سندھ --- 10

تیڈے صدق پچھوں ایہا بھوئیں اپنی، کتھاں بھوئیں اپنی
بندے نال پلوتے کنکاں دے وچوں بسر کھڑے
دھڑنال اپنے انوں سر اپنا ننگا تھی گیا ہے
ننگی تھی گئی ہے انوں کنڈ اپنی، سوہناں سندھ سائیں
اٹھی ڈیکھ تاں سہی، تیکوں پدھ کے مارن آئی ہے
ہک ونڈ پچھوں ہی ونڈ اپنی، سوہناں سندھ سائیں
انہاں مونڈھیاں تے اینویں لگدا ہے سرنال اپنے
باری تھی گئی ہے بہوں پنڈ اپنی، سوہناں سندھ سائیں
سوہناں سندھ سائیں گئی پیٹاں وچ کلہی کونج وانگوں
تیڈے نال حیاتی ہنڈھ اپنی، سوہناں سندھ سائیں

سندھ --- 11

تیڈے صدق پچھوں بھونال کتھاں رلے باغواں دے
سار اپنی نال سار پچھوں اینویں چاندے ہیں
انہاں پانیاں دے ہتھ پیرنیں ہوندے، دھیان راہوے
ڈونگھے اندرتیں کالے گھیر ہوندن، انہاں پانیاں دے
سو ول کھا کے وانگوں مشکلی دے ڈیکھو لڑھدے ہن
راہ نال اپنے سو پھیر ہوندن، انہاں پانیاں دے
خوشی ہوندی اے اکھیں تار مناں، خوشی ہووے تاں
غم ہوون تاں غم ڈھیر ہوندن، انہاں پانیاں دے
انہاں پانیاں دے اگوں ننگانہ تھی، متاں پاپ لگی
متاں پاپ لگی اماں اہدی ہے، سوہناں سندھ سائیں

تیڈے صدق پچھوں ایہا پڈھ اپنی، پیو اپنے دی
 ماء اپنی دی ایہا مت اپنی، ساکوں وِسری نہیں
 وچوں بیلے دے گھل پوٹا ہے، نمھی ہیل وانگوں
 ہتھیں شکو چاء کے راہوٹا ہے، تیڈے نال اساں
 جیندے نال وی اے دل پولٹا ہے، مٹھا پولٹا ہے
 مٹھا گانوٹا ہے جڈاں گانوٹا ہے، تیڈے نال اساں
 تیڈے نال وِسا کھ دا چندر چڑھا کے پنچنا ہے
 میلہ مِتراں نال مناوٹا ہے، تیڈے نال اساں
 تیڈے نال اساں اندھے ازل کنوں، سوہناں سندھ سائیں
 سوہناں سندھ سائیں، اندھے ابدتیں تیڈے نال اساں

سندھ --- 13

تیڈے صدق پچھوں کل خیر جو ہے، ول چنتا کیا
ول چنتا کیا ہک نال اپنے ڈوہو ون ڈی
ہتھاں نال ہمیش دعا نواں ہن، شالا کچھی وسی
شالا پیٹ وسی تیکوں کیا پرواہ، بہوں بے پرواہ
ڈدھ پتر ہووی، ان دھن ہووی من نال اپنی
ہووی بخت بلند سخی بادشہا، بہوں بے پرواہ
اساں لوک نمائے نال تیڈے، ہر حال تیڈے
توں نال ساڈے ساڈا دل دریا، بہوں بے پرواہ
سوہناں سندھ سائیں کتھاں ونجناں ہے تیکوں کنڈ کر کے
بھانویں ڈھائی رکھ بھانویں شوک ڈرا، بہوں بے پرواہ

تیڈے صدق پچھوں ایہا مونجھ اپنی انوں ول کھڑ دی
 انوں ول کھڑ دی سالھ اپنی دے، ایہا مونجھ اپنی
 کلہی وس کھڑ دی رلے ساوٹاں دے، اوں کندھی اُتے
 ایں کندھی اُتے رلے بھانٹیاں دے، کلہی پس کھڑ دی
 انوں رس کھڑ دی کچھی اپنی دے، کلہی نم وانگوں
 کلہی چال وانگوں تھل اپنے دے انوں رس کھڑ دی
 ماندی تھی کھڑ دی پچھوں بہوں گھائی چھاں اپنی دے
 وچوں ہس کھڑیاں انہاں ساو لیس دے رلے ہس کھڑ دی
 مونہہ سر اپنے جھٹے جھر کھڑ دی کلہی پیر وانگوں
 کلہے توت وانگوں منہ سر اپنے جھٹے ترس کھڑ دی

تیڈے صدق پچھوں ایہا دریا بُرد وساخ اپنی
ساہ اپنے نال وِسار اپنی ، سوہناں سندھ سائیں
توتے باغاں دے کوئی رُت ہووے ، اونویں پلکدے ہن
اونویں پلکدا ہے کندھ نال اپنی ، جوڑا لالیاں دا
کھوہ اپنے دی اونویں کانجھن تے گیرا گھوکدا ہے
اونویں گھوکدا ہے کھوہ نال اپنے ، دل ٹاہلیاں دا
رَلے چیتراں دے اونویں اج وی چاک سبگا کھڑدن
اونویں اج وی موسم کھڑ کھڑدے ، متھیں چھالیاں دا
پورا کھول کھڑاؤں جیکوں نال اپنے ، کوئی تاک ہووے
کوئی گھر ہووے گھر نال اپنے ، گھر والیاں دا

سندھ --- 16

تیڈے صدق پچھوں تیکوں نال وساکے رکھدے ہیں
اکھیں نال سنبھال کے رکھدے ہیں، تصویر تیڈی
جیویں بیٹریاں باجھ سمندر ہووے کاوڑ وچ
جیویں چڑیاں متوں پیلہ ہووے ہُسیا ہُسیا
جیویں دھی ہووے کوئی پیو اپنے توں ڈری ڈری
جیویں پیو ہووے کوئی دھی اپنی توں رُسیا رُسیا
نت کھڑیا کھڑیا وچوں کھڑکھڑیاں انہاں ساولیں دے
پچھوں ہُس کھڑیاں انہاں ساولیں دے نت ہُسیا ہُسیا
ہر رنگ اپنا تیڈے رنگ وچوں سوہناں سندھ سائیں
سوہناں سندھ سائیں ہر شکل اپنی تیڈی شکل وچوں

سندھ --- 17

تیڈے صدق پچھوں، اوہو بھاگ ہووے بھوئیں اپنی دا
وسوں اپنی دا اوہو سیت ہووے، سر نال اپنے
کالی مانجھ ہووے تیڈے پائیاں تے انویں سنگھ در سنگھ
انویں بھنگ در بھنگ گھنڈ بول پوون، نانویں چھیڑوآں دے
اوہا سانولی اپنی لشک ہووے پنڈے اپنے دی
اکھیں نال اپنیاں اکھیں تار ہوون، نانویں چھیڑوآں دے
من اپنے دی ایں مرلی تے ، اوں پار گئے
اینویں سوچوں تاں ایں پار ہوون، نانویں چھیڑوآں دے
نانویں چھیڑوآں دے انویں چھیڑوآں، کتھاں گھسکے ہن
قصے مٹیاں نال مندھانیاں دے، سوہناں سندھ سائیں

تیڈے صدق پچھوں ایہا پٹی کتھا کہانی اے
 کل پانی ہے ایں ہوون نال حیاتیاں دے
 تیڈی مٹی وچوں ساڈے ڈاند پیٹے رلے ہالیاں دے
 رلے چھیڑواں دے ساڈیاں منجھیں بنیاں، تیڈے جل وچوں
 وچوں کلھے کلھے انہاں پیٹاں دے ساوی کونج بنی
 چٹے ہنس بنے کتھاں نال اپنے، تیڈے تل وچوں
 تکھی دھپ وچوں کالا جسا بنیا رلے مانجھیاں دے
 رلے مانجھیاں دے پیڑی پیڑی بنی، تیڈی چھل وچوں
 تیڈی روہی وچوں ساڈے گیت بنے رلے ہرٹیاں دے
 رلے ڈاچیاں دے ساڈے قصے بنے تیڈے تھل وچوں
 سو وار ولا اساں نانگیاں کوں جیویں دل آکھی
 جیویں دل آکھی اونویں جوڑ ولا، سوہناں سندھ سائیں

تیڈے صدق پچھوں سوہناں سندھ سائیں کئی، اشویشو
 کئی شنے منے، سوہناں سندھ سائیں تیڈے صدق پچھوں
 تیکوں ویڑھ کے اپنے نال کتھاں چندراتیاں وچ
 تیڈیاں لوڑھیاں پاوٹ آئے ہن، اٹھی درشن ڈے
 ڈیوے پال کے اپنے جھل مل جھل مل پانیاں تے
 اکھیں نال تراوٹ آئے ہن، اٹھی درشن ڈے
 کتھاں وسنا ہے من اپنی تے انہاں جھڑی جھڑی
 تیڈے نال دے ساوٹ آئے ہن، اٹھی درشن ڈے
 ہک سانوٹی نہیں ڈو ساوٹیاں نہیں، ساری عمر ولا
 تیڈے نال مناوٹ آئے ہن، اٹھی درشن ڈے
 اٹھی درشن ڈے تل اپنے دے جل پکھیاں کوں
 اٹھی پانیاں نال رلا اپنے، سوہناں سندھ سائیں

تیڈے صدق پچھوں اوہو آپ تاں ہے، ایہو دل اپنا
 ایہا روح اپنی اوہو آپ تاں ہے، جیویں پکھنٹو کوئی
 رتے کھنڈ لا کے وچوں اڈ پوندا لئی ساوی دے
 اکھیں نال اپنے ہر جاہ رہندا، اوہو آپ تاں ہے
 جیندی چاپ اساں بہہ سڈے ہیں مناں ساہ جھنڈ کے
 کالیاں کنڈراں دے پچھوں لک پاہندا، اوہو آپ تاں ہے
 اوہلا گھن پاہندا کلہا نال اپنے، کہیں بھان پچھوں
 پورے چندروانگوں نیڑے تھی آندا، اوہو آپ تاں ہے
 اوہو آپ ولا اوہا چاپ ولا، سو ہناں سندھ سائیں
 ہووے ظاہر اپنے آپ وچوں، نانویں صادقوں دے

کتھاپیٹ

1

کالی سیمنٹ نال اُسارے ہوئے
اوں شاہر تو اپنے پیٹ تائیں
ایہا وتھ اپنی پنچ گھنٹیاں دی
پنچ صدیاں دی شالا وتھ راہوے
ایں وتھ وچوں کہیں ڈینہہ ولا
سو ڈینہاں دا ہک ڈینہہ آوے
ساوا ڈیڈر ول کھو ہ اپنے دا
اوں شاہر دے سرتے ونج پاہوے
رتے پیڑاں دے ٹرکار پچھوں
جیں مندر گھدی ہے گھل اپنی
جھل اپنی نال جھلاریں دی
جیں مار ڈتی ہے کھل اپنی

نیلے کلر کہار دے موراں توں
 گھاٹے تمر دے ساوے جنگلاں تیں
 سو ول کھا کے وچوں بیٹاں دے
 تیکوں نال اپنے کوئی کیا جانے
 کیہڑا پال جانے مناں وِسی کوں
 کیہڑا پلدی کوں وِسا جانے
 تیکوں ٹھلٹا ہے، پدھ مولھ اسماں
 کندھی نال ولا ڈے تار اپنی
 ناں اپنے ”بیگ“ پیارے دے
 کتھا کرنی ہے دلدار اپنی
 کتھوں بھل گئے ہیں سوہناں سندھ سائیں
 اٹھی رستہ لا پیٹ اپنے دا

نہ سچھ کوں اُبھرٹ ڈیندے ہن
 نہ چندر کوں اُبھرٹ ڈیندے ہن
 کتھاں اندری اندر جنگلاں وچ
 پس کھڑدے ہن، گھر کاناں دے
 کوئی چھرکا پار دا لاہندے نہیں
 ویندے تردے ہن، گھر کاناں دے
 نال اپنے پاک کتاب وانگنوں
 تیکوں پڑھدے ہن، گھر کاناں دے
 تیڈے لاہرے کھیڈ کے سندھ سائیں
 کھارے چڑھدے ہن، گھر کاناں دے
 اٹھی نال اپنے کھارے چڑھیاں کوں
 ڈے کاناں دی سوگات ولا

مٹ اپنے دی این پھٹ وچوں
 اوں پھٹ وچوں مٹ اپنے دی
 ”بگوخان“ اپنے داناں گھن کے
 نیلے پھل مٹراں دے کھڑ پئے ہن
 پئی ڈس پئی ہے نانویں دھمیاں دے
 نانویں پسیاں دے قصے چھڑ پئے ہن
 چن لہہ آیا ہے مونڈھیاں تے
 جھولی اپنی وچ تارے کر پئے ہن
 ڈو ترے نہیں، جھر آسمان تلے
 وانگوں پیریں دے سارے کر پئے ہن
 انہاں کریاں دی سوہناں سندھ سائیں
 اٹھی ”خان منیر“ کوں پارت ڈیوں

بھک نال اپنی کلہا بھانی تے
 ٹوبا سرسٹ کے اتھاں پیٹھا ہے
 جتھاں مونجھ منا کے شام ولا
 کلہے پانیاں تے پی لاهندی ہے
 بہوں دور کنوں کروانگ دی
 آواز کنیں کوئی آندی ہے
 ساوے تھو ہر تے بت نال اپنے
 نیلے پھل چا کے ولھ چڑھ گئی ہے
 ڈھنڈیں پور کے سوہناں سندھ سائیں
 کتھاں ٹھیکے تے چھل چڑھ گئی ہے
 پہہ ڈوہ ڈیووں کہاں کرلاں تے
 ہتھ کرلاں دے مچھی آپ لگی

بھک نال اپنی کلہا بھانی تے
 ٹوبا سرسٹ کے اتھاں پیٹھا ہے
 جتھاں مونجھ منا کے شام ولا
 کلہے پانیاں تے پی لاهندی ہے
 بہوں دور کنوں کروانک دی
 آواز کنیں کوئی آندی ہے
 ساوے تھو ہر تے بت نال اپنے
 نیلے پھل چا کے ولھ چڑھ گئی ہے
 ڈھنڈیں پور کے سوہناں سندھ سائیں
 کتھاں ٹھیکے تے چھل چڑھ گئی ہے
 بہہ ڈوہ ڈیووں کیہاں کراں تے
 ہتھ کراں دے مچھی آپ لگی

دھمی دھمدی ہے تاں نال اپنے
 پنناں نپ کے پوہ دے پالیاں دا
 ایہو پیٹ اپنا ”راہیل میاں“
 ہیرے موتیاں وانگوں بکھدا ہے
 پھل گھنگھرو ہے پیراں نال اپنے
 مکھ نال اپنے کنڈا نک دا ہے
 ساوے سیر اتے جیویں ہال کوئی
 سوہنے پیر تھہار کے رکھدا ہے
 کوئی گالھ تاں جیویں دل دی ہے
 کوئی خاب تاں جیویں اکھ دا ہے
 ستے کرھے وچوں سائیں سندھ ساگر
 اٹھی جاگ چہیکوں جاگ پیاں

رَ لے ہوڑیاں دے کلہی چوڑ کُنڈی
 گھاء چر دی نہیں، اٹھی آپ چرا
 اٹھی آپ دُکھا سْتے بھان اپنے
 سْتی نال مہاگ سنبھال اپنی
 پچھ گھن کے سندر "مانگی" دا
 "چالی" نال وٹا کے چال اپنی
 کتھاں جوہ اپنی سوھناں سندھ سائیں
 ویندی گھدی ہے ہر سال اپنی
 مَن اپنے دی ول مری تے
 نانویں چھڑیاں دے کر گالھ اپنی
 سائیں "طارق" دے اٹھی پیٹ سہا
 اٹھی جاگ اٹھان دا ویلا ہے

سر اپنے تے کالے بتر اں دا
 مینہ و سیا ہے ، اللہ خیر کرے
 بھاء باقی ہے اچاں نال اپنے
 اچاں نال اپنے پالا باقی ہے
 اینویں جے تیں اہدن ”مٹھے میاں“
 ہک بتر کالا باقی ہے
 وسوں باقی ہے تل نال اپنے
 تل نال اپنے ، پیلا باقی ہے
 نیلے اپنے دی سوہناں سندھ سائیں
 اوکوں پارت ڈیوں جھیرا باقی ہے
 وچوں باقیوں دے آکاش تیں
 پاتال تیں نانویں باقیوں دے

نال اپنے کئی سو پاڑھیاں دے
 نال اپنے کئی سو بپھٹیں دے
 تکھی دھار اُتے، انہاں کنڈراں دی
 اُن لاہوے شام دی شام ولا
 کوئی ہونگ ولا سْتے شینہاں دی
 کالے تتریاں دا الہام ولا
 کڑلاٹ ولا ساویاں کونجاں دا
 چٹے ہنساں دا کہرام ولا
 تیڈے نام ولا کروں سندر بن
 کروں جھر اپنے تیڈے نام ولا
 بنگال توں ودھ کے سوہنے ہن
 سوہناں سندھ سائیں، ساکوں پیٹ تیڈے

کتھا شینہ

1

ایہو چاندے ہا سے پڑکھاں توں
مٹی وکدی نہیں ، پانی وکدے نہیں
کوئی کیا سمجھے اساں کیا آکھوں
مٹی کیا تھئی ہے ، پانی کیا تھئے ہن
کتھاں کوٹھے جیڈیاں کوندریں دے
ڈینہہ نال پچھانویں ڈھل گئے ہن
جھر اپنے نال جتامیاں دے
منجھیں رنگیاں نہیں ، کنڈ کھیڈے نہیں
ہتھ مری نہیں ، سوہناں سندھ سائیں
سر پڑکا نہیں ، منجھ ڈیڈھے نہیں
کوئی ویلا ہا تیڈے ویلے دی
شینہ آپ مہاگ چریندا ہا

جڈاں شینھ مویا ہا ہیلے دا

اینویں سٹدے ہیں انہاں کیکھلاں توں

کئی ڈینہاں تیں سردار وڈے

کجھ پیتا نہی ، کجھ کھادھا نہی

من نال اموندھے سنجھ کر کے

نیلی اپنی تے ول پیٹھا نہی

بہوں مونجھا ہئی جیویں توں مونجھا

جیویں میں مونجھا ایویں مونجھا ہئی

اوہا مونجھ وسا کے نال اپنے

جھل اپنی دی کیکوں پارت ڈیوں

کیکوں نور ڈیوں اکھ اپنی دا

کیکوں دل دی یار پچھارت ڈیوں

چھڑا شینھ نہیں مر دا بیلے دا
 بیلے نال ہرہیں دے راج پچھوں
 وسوں راہندی نہیں وسوں نال اپنے
 جھل نال اپنے جھل راہندی نہیں
 کالے پوٹ ہوندن ساوا گھا ہوندے
 ایہو سوچ کے دل بہوں ڈردا ہے
 نال اپنے جنگل ویڑھ پاہووں
 بھونیں نال اپنے رنگ رنگ پاہووں
 وٹے وٹے پچھوں، بھانی بھانی پچھوں
 اکھیں بن پاہووں کن بن پاہووں
 جیویں مُشکی چیتا نال اپنے
 اکھیں پال کے اپنیاں راہندا ہے

جیندے نال ہے سرت سمندر دی
 جیندے نال این ساہ دی سانوٹی ہے
 اوہا تراڈ ولا شینھ اپنے دی
 وسوں اپنی نال وسانوٹی ہے
 ”سجاو میاں“ دل دریا کوں
 پیڑی جوڑ کے ول پرناوٹی ہے
 نال اپنے یار ”بہادر“ دے
 اوں پار دی لوڑھی پانوٹی ہے
 خوش راہندے ہن جتھاں ون اپنے
 جتھاں پکھی اپنے خوش وسدے ہن

ایہا سِک اپنی ، پوری لکھ اپنی
 پورے چندرتلے ، چڑھی ہاٹھ اگوں
 کوئی راٹھ مناں وسوں اپنی دا
 نیلی اپنی دا ہسوار ہووے
 کچھی اپنی دا سردار ولا
 کچھی اپنی دا سردار ہووے
 جتھاں پیر دھرے اتھاں کھڑپون
 پھل نال اپنے وڈے ویلیاں دے
 اللہ اللہ کریندی کچھی دے
 کڑو کڑو کریندے بیلیاں دے

کتھاسارنگ

1

اینویں کل دی گالھ اے بیلے وچ
سوہنے سنگھ اپنے لشکا نچدے
ست اٹھ ہوسوں نہیں یاد پوندا
نہیں یاد پوندا نوں ڈاہ ہوسوں
اچاں ساونٹھا جیویں یاد پوندے
ہئی چھلی رات اماوس دی
کہیں لسک پچھوں، کہیں گاج پچھوں
کرے بھرے گندوڑے چگدے ہوئے
پہوں ترٹھے ہوئے چھل بوڈیاں دے
تیڈا جنگل پیلہ پگدے ہوئے
من اپنی تے سوہناں سندھ سائیں
اتھاں آن کھڑے، جتھاں کسٹاھا

سنی کُنڈ چھنڈ کی تاں اولوں پئے
 گھائے باغ پچھوں انہاں نجیاں دے
 کوئی وستی ہے کیا ڈہدے ہیں
 کیا ڈہدے ہیں کوئی آدم ہے
 جیند اسٹدے ہا سے پڑکھاں توں
 بھوسیں نال اپنے بھگوان والا
 خاکی ہیٹ والا انگریز وانگوں
 مونڈھے نال بندوخ دی شان والا
 وڈے ونیلے دی انوں بانگ ملی
 انوں سانگ تے سر، اساں کیا اہدے

بندے نال شکار دی ڳالھ وچوں
 کوئی ڳالھ تاں نہیں، اینویں ہوندا ہے
 گھوڑیاں نال بھجا کے مار ڈیونٹ
 کتے چھوڑ ڈیونٹ کوئی ڳالھ تاں نہیں
 کچے دھاگے هن آکھوں ساہ اپنے
 دھاگے ترور ڈیونٹ کوئی ڳالھ تاں نہیں
 بے زوراں تے سوہناں سندھ سائیں
 چھڑا زور ڈیونٹ کوئی ڳالھ تاں نہیں
 وڈی ڳالھ تاں ہے اکھیں نال اپنے
 اوں منظر دی، جیہڑا ویندا نہیں

کیا ڈہدے ہیں شاہی باغ اندر
 شاہی بھوجن ہے ، کیا ڈہدے ہیں
 جرنیل وی ہن کچھ باوردی
 کچھ باوردی ہن لیڈر وی
 دستار پچھوں ٹھلھے ملاں دی
 لکیا پیٹھا ہا ، کوئی شاعر وی
 ہک دنیا ہئی ہک دنیا وچ
 وڈی ڳالھ ہے ڈکھ دی پیٹھا ہا
 سردار وی اپنے نیلے دا
 جڈاں بوٹی بوٹی درباریاں
 جے بول کے اپنے بادشاہ دی
 جیویں سور کھا دھا، اونویں سارنگ وی

سنگھاں نال اپنے کہیں فخر اگوں
ساڈے نال جو تھئی اینویں تھیونی ہئی
اینویں تھیونی ہئی ، پر اوں ڈینہہ دا
کوئی باغ نجیاں دا پھلیا نہیں
خوشی کھیڈی نہیں کہیں سنگراندوں
کہیں سنگراندوں روح زلیا نہیں
بے انت پروں ایں ہوونٹ دے
اوں پار گیا کوئی ولیا نہیں
کوئی ول آ کے تیڈے نانویں دی
ساکوں سبڈ ملے سوہنٹاں سندھ سائیں
مٹھے مینہاں دا ، پھلاں جیہاں دا
کوئی سر چھیڑے ، ول جی پوسوں

کتھا پلھن

1

ساوی کنٹ پچھوں کوئی ترمیت ہی
کوئی ترمیت ہی نیلے کنول پچھوں
کتھاں رُل گئی ہے کیا پچھدے او
کیا پچھدے او کتھاں پھٹ گئی ہے
بے گھر تھی ہے کتھاں گھر ہوندیں
کتھاں ناں ہوندیں بے ناں تھی ہے
کوئی ناں رکھ ڈیو ایں بھونڈن دا
نیں فرق پوندا کوئی مندا کڈھ ڈیو
تساں مالک او جیویں دل آکھے
اونویں نال اپنے سرکار کرو
کیں جل پریاں دی کتھاوچوں
بہہ کرنی ہے کتھا پلھن دی

تیکوں شَوہ مَن کے سوہناں سندھ سائیں
سوہناں سندھ سائیں تیکوں وِ مَن کے
نمھی دریس سکھی تیڈے پانیاں توں
تیڈے پانیاں توں مٹھے گیت سکھے
کوئی سٹے تاں اچ وی آندے ہن
ساکوں لاہرے چندر کھڈاون دے
اکھیں ڈے کے وی اساں اندھیاں کوں
افلاک تئیں سب ڈسدا ہے
ماء ڈسدی ہے تیڈی شکل وچوں
تیڈی شکل وچوں رب ڈسدا ہے
کوئی نور ہے قطبی تارے دا
راہ اپنے وِ سرن ڈیندا نہیں

کتھوں راہ وِسر یا سوہٹاں سندھ سائیں

سوہٹاں سندھ سائیں، کتھوں سیڑھ بھلی

کیا ڈہدیاں ہیں اٹھاں گھن آئی ہے

ساکوں نال اپنے سبک آدم دی

جتھاں منہ کالا ایں دنیا وچ

ساڈے نال ایں دنیا کرنا ہا

وڈے ویلے دی انوں بانگ ملی

انوں پکڑن والے پکڑ گھدا

کوئی سمجھے تاں اساں بھنیں ہیں

اوں ویر دیاں جیں بھن کھا دھا

جیں تَل کھا دھا اوں پتر دیاں

کوئی سمجھے تاں اساں مانواں ہیں

کتھاں اڈ دیں ہوئیں رے کنیاں دے
 رے ہنساں دے کتھاں کھیڈ دیں ہوئیں
 وچوں ڈس پئی ہے کتھاں اکھ اپنی
 چولے پس گئے ہن، کیا ڈہدیاں ہیں
 سر نال اپنے انہاں مغراں توں
 کھنڈ کھس گئے ہن، کیا ڈہدیاں ہیں
 موتی جھلکے نہیں وچوں سپیاں دے
 ہاں ہس گئے ہن، کیا ڈہدیاں ہیں
 اساں پھٹنیں توں سوہناں سندھ سائیں
 پینہ رس گئے ہن، کیا ڈہدیاں ہیں
 بت اپنے نال ملیچھویں کوئی
 چھڑی چھیل ہی، جیہڑی رہ گئی ہے

ایں چھپیل دے اوں پار مناں
 اُروار مناں ایں چھپیل دے
 جل پریاں دی تیڈے نال ولا
 تیڈے نال ولا اُروشیاں دی
 من ماندے نال ہمیشاں توں
 بہوں اندر تیں بے وِسیاں دی
 کلہیں نال اپنے پہہ رُنیاں دی
 کلہیں نال اپنے پہہ ہِسیاں دی
 اُنوں سَمیاں دی روہ نال اپنے
 تھل نال اپنے اِنوں سِسیاں دی
 کوئی مِتر ولا سوہناں سندھ سائیں
 کتھا آں کرے، اساں جی پوسوں

کتھاپنس

1

کوئی جھیرا ہئی جیندا انت ہويا
کوئی وسوں ہئی جیہڑی رہ نہیں گئی
اساں کاں کالے کتھاں ہوون دا
اتبار ونچا کے پیٹھے ہیں
کیہڑے پار دی آکھوں سبک راہیں
اروار ونچا کے پیٹھے ہیں
بک وستی نہیں، ڈو وستیاں نہیں
سو شاہر ونچا کے پیٹھے ہیں
کتھاں ہرے بھرے انہاں بیلیاں دے
سردار ونچا کے پیٹھے ہیں
نہیں سندھ پوندی سوہناں سندھ سائیں
تھئے ہنس جدا کیویں پانیاں توں

تھے ہنس جدا اینویں پانیاں توں
 جیویں پانیاں توں ہووے کھیر جدا
 جیویں پال جدا ماء اپنی توں
 جیویں بھین توں اپنے ویر جدا
 نہی پتہ جو غیر ہے گھات دے وچ
 پچھوں گھمیاں گھمیاں انہاں لائیاں دے
 چٹی شکل وٹا کے بغلیاں دی
 نیڑے تھی آیا کوئی تو لھیاں تے
 کیہڑے آدم دے اتار پچھوں
 اتار کیتا اساں آدم دا

کوئی سو ڈوسو دا ساتھ ہوسی
 اساں جگ پردیسی ہنساں دا
 اینویں کل دی گالھ ہے بیلے وچ
 ودے کھیڈ دے ہا سے چندر تلے
 بگیاں مونڈھے سٹ کے پانیاں تے
 ادھے جاگدے ہوئے، ادھے ستے ہوئے
 کھنب کھتے ہوئے، کھنب ہوندیں وی
 اکھیں ہوندیں وی، اکھیں متے ہوئے
 تیڈی پریت پچھوں سوہناں سندھ سائیں
 اساں ہنس نہ ہوئے جیویں کتے ہوئے
 وڈے ویلے دی انوں بانگ ملی
 انوں سب دے سب اساں مارنے گئے

نانویں ہنساں دے بھانویں جو ہویا
 اساں اپنے نال قبول کیتا
 دل ڈکھیا نہیں کہیں درد اگوں
 کہیں درد اگوں روح رنجی نہیں
 پچھوں بہوں ڈونگھی وسموری دے
 بت ڈسیا نہیں ، اکھ ہنجی نہیں
 پانی تھاہریا نہیں انہاں کھنباں تے
 انہاں کھنباں تے مٹی تھاہری نہیں
 اونویں اچ وی پاک دے پاک اساں
 اڈ پوووں تاں افلاک اساں

کتھاں رت اپنی سوہناں سندھ سائیں
 تیڈے ناں دے پھل بنائے ہن
 انہاں پاٹیاں تے، کہیں شام سَمے
 کہیں شام سَمے، انہاں پاٹیاں توں
 انہاں کریاں توں رتے چیتراں وچ
 رتے چیتراں نال غلاباں توں
 انہاں چُنیاں توں سر اپنے دیاں
 گل اپنے دے انہاں چولیاں توں
 سیس سیس کریندیاں نال اپنے
 منھی ہیل گھلے تاں لائیاں توں
 اوہے لال لہو دے پھل مترا
 کوئی چن ڈیکھے، ول جی پوسوں

کتھا کونج

1

کنہاں کونجاں وچوں ناریاں دی
کنہاں ناریاں وچوں کونجاں دی
اڑی تانگھ ڈسا مٹھے وطنان دی
مٹھے مینہاں دی اڑی گونج ڈسا
ہنجوں میل ڈسا وچوں ویہڑیاں دے
ڈکھ اندر دا اکھیں پونجھ ڈسا
ایں ہوونٹ نال وچھوڑیاں دے
ڈونگھی من اپنے دی مونجھ ڈسا
اڑی مونجھ ڈسا ، کیویں کتھا کروں
کیویں کتھا کروں ، اڑی کونج ڈسا

بگچیاں ہک ڈوجھے دیاں بگچیاں تے

کتھاں سٹ کے سوہناں سندھ سائیں

ڈو نال ولا ہک ہووٹ دی

تیڈی جوگ ولاوٹ آیاں ہیں

کتھوں آیاں ہیں نیلے کھنڈ دھوونٹ

تیڈے چٹکے دھاوٹ آیاں ہیں

روونٹ آیاں ہیں تیڈے گل لگ کے

تیکیوں نال رواوٹ آیاں ہیں

نانویں پالاں دے سوہناں سندھ سائیں

تیڈے پھیرے پاوٹ آیاں ہیں

اسماں وین و تیاں کیا چکھدے او
 کیہڑے باغ بہشتوں آیاں ہیں
 جتھوں آیاں ہیں اوں ڈلیں ولا
 اللہ سائیں اپنے دو ول ویسوں
 اوں پار دی من دا ویلا ہیں
 اوں پار دی من تے ڈھل ویسوں
 انیویں تارا تارا نال اپنے
 اکھیں سیخ چڑھا کے بل ویسوں
 تیڈے نال ولا سوہناں سندھ سائیں
 تیڈے پانیاں دے ویج رل ویسوں

ساوے پیٹ پُسنِندیاں نال اپنے
 تیڈا رقص کریندیاں نال اپنے
 کراٹ پچھوں اسمان تائیں
 تیڈے نال اسماں کراوٹا ہے
 سکھ ڈیوٹا ہے سائیں ”لالن“ دا
 جھولی اپنی درشن پاوٹا ہے
 پورا چندر چڑھا کے ڈھولک تے
 تیکوں اپنے نال کھڈاوٹا ہے
 اٹھی کھیڈِ ولا سوہناں سندھ سائیں
 دُر کھول اپنیاں درگاہیں دے

ڈو نال کتھاں ہک ہووٹ دی
 سبک تھئی ہے انت فناہ اپنی
 تیڈے نال ہے من دی مونجھ اپنی
 تیڈے نال ہے پار دی چاہ اپنی
 کتھاں وی ہے نہیں سدھ پوندی
 تیڈے نال امان دی جاہ اپنی
 وڈے ویلے دی انوں بانگ ملی
 انوں سجدے وچ تھئے آن حاضر
 ساڈا سر صدقے سوہناں سندھ سائیں
 سوہناں سندھ سائیں ساڈی جان حاضر

کتھا کیچ

1

نانویں ہوت دے کرنا دل اپنا
اکھ اپنی کیچ دے راہ کرنی
پور ا دشت وسا کے نال اپنے
ٹھڈھی چھاں ڈو ڈینھ دی کیا کرنی
تتی ریت اتے، ننگے پیرا ساں
ایہا عشق دی رسم ادا کرنی
جکیوں ہر دم نال وسایا ہے
اوں پار دی چنتا کیا کرنی

تیڈے صدق پچھوں سوہناں سندھ سائیں
تیڈے صدق دی گالھ ولا کرنی

تیڈے صدق دے بھانویں رنگ ہن سو
 تیڈے عشق دی وی کوئی حد کوئے نی
 کیا حد ہووے ، بے حد نانویں
 ادھی نال اپنے پوری ہووے کیا
 پیریں پنڈھ ہے جیندے نانویں دا
 اوندے نانویں دی دُوری ہووے کیا
 سارا آپ جو ہے سارے آپ وچوں
 کالی ہووے کیا، بھُوری ہووے کیا
 خاکی ہووے کیا، سوہناں سندھ سائیں
 سوہناں سندھ سائیں نوری ہووے کیا

بھانویں کر نہ کر متھے چندر پورا
 متھے چندر پورا اساں نہیں منگنا
 چھڑے ہار سنگھار دے بار کنوں
 تھوڑی دیر اپنی دل واندی کر
 سینے جوت جگا ، اٹھی ہوت جگا
 ساڈے پیریں واٹ تھلاں دی کر
 ایہاں عاجزی ہے سوہناں سندھ سائیں
 ساکوں کچج دے راہ دا پاندھی کر
 جیندے کارن دنیا ویرن ہے
 سارا دشمن ہے بھنبھور اپنا

کچھ اپنی دے بھنبھور پچھوں
 دل اپنے نال ہمیش وے
 پُر درد وے شالا نال اپنے
 شالا نال اپنے پُر پیچ وے
 اٹھاں نال بھانویں بہوں بے پرواہ
 ہتھ ڈکھنیاں دے ساکوں و پیچ وے
 پیراں نال بھانویں پندھ اپنے کوں
 پورے دشت برابر پیچ وے
 نانویں سسیاں دے سوہناں سندھ سائیں
 ہوت اپنے دا شالا کیچ وے

ساکوں پرہا اُنت سمندر ہے
 بھنبھور توں لا اوں کچ تیں
 رُنی اپنی کوں توں ماء دی جاہ
 توں پیو دی جاہ ہسی اپنی کوں
 جھٹ کھیڈن ڈے تل نال اپنے
 گھٹ پانی ڈے تسی اپنی کوں
 جیویں دل آکھی سوہناں سندھ سائیں
 اونویں لوڑھ ولا سسی اپنی کوں
 بھانویں جتھ ہوووں دل نال اپنے
 ہووے کچ اپنا تیڈے صدق پچھوں

کتھاکینجھر

1

توں کون ساڈا اساں کیا آکھوں
اساں کون تیڈے، کوئی کیا سمجھے
توں میر اپنا ایہو چاندے ہیں
ایہو چاندے ہیں توں جام اپنا
اساں تیڈے نال تمام تیڈے
توں اپنے نال تمام اپنا
کتھاں سندھ ساگر تیڈے پائیاں تے
پانی لکھ پیٹھے اساں نام اپنا
نانویں نوری دے اساں کرنی ہے
تیڈے نال ولا کتھا کینجھر دی

کنڈے کینجھر دے پورے چندرتلے
 کتھا سن اپنی پیو ماچھیاں دا
 ساڈی ٹور جدا تیڈے نال تاں ہے
 تیڈے نال تاں ہے ساڈی چاپ جدا
 ساڈا رنگ جدا تیڈے رنگ وچوں
 تیڈی چھاپ وچوں ساڈی چھاپ جدا
 سو جام وٹے وی نہیں کرنا
 تیکوں آپ توں ول کے آپ جدا
 ساڈا عشق جدا سوہناں سندھ سائیں
 تیڈے صدق وچوں نانویں نوریاں دے

نوری نال اپنے، پوری نال اپنے
 نانویں کینجھر دے سانویں کینجھر دے
 جیویں پور بھری لئی جو بن وچ
 جیویں پیڑی پار دے پور بھری
 جیویں ڈینھ کوئی سجھ دے سیک بھریا
 جیویں سنجھ کوئی چن دے چور بھری
 کالی رات بھری اینویں ڈیکھوں تاں
 اینویں ڈیکھوں تاں نوری نور بھری
 تیڈے نال ہمیشاں سندھ ساگر
 ہووے سیندھ اپنی سیندور بھری

کیوں روندے ہن کالے بدل ڈسا
 کلہی کونج ڈسا کیوں روندی ہے
 شینہ لوہندا ہے جھل اپنی کوں
 چھل اپنی کوں وسوں لوہندی ہے
 پیلہ سکدا ہے تیڈے درشن کوں
 تیڈے درشن کوں کچھی سکدی ہے
 ڈھنڈیں سکدیاں ہن تیڈے پاٹیاں کوں
 تیڈے پاٹیاں کوں مچھی سکدی ہے
 اینویں کہیں ڈینہہ تاں نانویں نوری دے
 سینے آن سما، سوہناں سندھ سائیں

ڈے کانب ولا اٹھی کیہلاں کوں
 اٹھی موراں کوں ڈے مور ولا
 تل نال اپنے، جل نال اپنے
 موتی چکین ولا ڈے ہنساں کوں
 کالے تتریاں کوں ڈے حمد ولا
 پلپیاں چرن ولا ڈے پاڑھیاں کوں
 انہاں کلپیاں نال فقیراں دے
 رُلے رچھ ولا ڈے کنگراں کوں
 نیلے پھل ولا ڈے نوری دے
 انہاں پنپنیں دی بند مٹھ وچوں

کتھا کچھی

1

کتھاں آن پھسایا ملی مچھی
سیٹھ اپنی دے ڈس ڈنبرے کوں
ڈس شیرے گئی کتھاں ”شیرے“ دی
کتھاں ”لالے“ دی ڈس لالی گئی
کتھاں ”بودو“ گئی کچھ نال اپنی
کچھ نال اپنی کتھاں ”کالی“ گئی
جخیاں پنچ لکھ وال کھنڈا روون
سوہناں سندھ سائیں تیڈی ”راٹھی“ کوں
اوں ”جمنان“ کوں جیہڑی وگدی نہیں
جیہڑی واہندی نہیں اوں ”کھاٹی“ کوں
سو دریا مار کے نال اپنے
پئی نہر فرات دی وگدی ہے

پھل چن کے ویدی رات پچھوں
 کتھاں خالی تھی کچھی سونے دی
 بھانویں کجھ وی نہیں ایہو بہوں کجھ ہے
 من اپنے نال انند اسماں
 ساکوں بہوں تھی پئی تیڈے پیار دی بسک
 ساکوں بہوں تھی پئے سوئے اللہ داناں
 ساکوں بہوں تھی پئی تیڈیاں نجیاں دی پنڈ
 ساکوں بہوں تھی پئی تیڈے انباں دی چھاں
 اونویں اکھیں کر ڈیوں جیویں اکھیں آ کھیں
 جیویں دل آ کھیں اونویں دل کر ڈیوں
 ہر پاسے چھل ای چھل کر ڈیوں
 ہر پاسے کھل ای کھل کر ڈیوں
 کوئی حکم تاں رکھ سائیں سندھ ساگر
 کچھی اپنی دے بے حکماں تے

پچھوں وڈے وڈے کنہاں بتلاں دے
 ایہا کچھی تاں اپنے گھاڑواں دی
 اوہلا گھن پاہندی کتھاں نال اپنے
 نکے نکے بتیلے جوڑ پاہندی
 راتیں چتر پاہندی پورا چن اپنا
 ڈینہیں سجھ اپنا پورا ہوڑ پاہندی
 دل ہار پاہندی انہاں ڈونڈیاں تے
 انہاں نوکیاں تے اکھیں لوڑھ پاہندی
 نانویں گھاڑواں دے سوہناں سندھ سائیں
 کھنڈ کھول ولا، متاں بیچ پووے

ہتھوں لڑھ پئی ہے کتھاں جو گیاں دے
 ایہا کچھی تاں اپنے لوریاں دی
 وچوں سدا سہاگن بھیرویں دے
 سر چھیڑ کے لوڑھیاں پیندی ہے
 ہتھ کپ کے اپنے دولیاں دے
 اوں پار دا وین ولیندی ہے
 دل کیندا ہے نہیں سدھ پوندی
 نہیں سدھ پوندی روح کیندی ہے
 سنگ لوریاں دے، سوہٹاں سندھ سائیں
 اٹھی دول وچا، متاں بیچ پووے

رُچھ گھیل کے ہٹ پئی نال اپنے
 ایہا کچھی تاں اپنے ماچھیاں دی
 کتھاں رُجھ گئے ہن اساں کیا آکھوں
 بتدوں نال نصیب رجھانیاں دے
 کوئی ساگر نہیں کہیں چال اندر
 ایں ہووٹ نال زمانیاں دے
 کتھاں سوئے آکھوں سک گئے ہن
 ساہ اپنے نال سمانیاں دے
 کڑ اپنے دی، سوہناں سندھ سائیں
 اوہا کانب ولاء، متاں پنج پووے

تیڈے پائیاں نال پرائیاں دی
 ایہا کچھی تاں میر مہائیاں دی
 او ڈیکھ تاں لڑھدی ویندی ہے
 او ڈیکھ تاں لڑھدی آندی ہے
 وچوں ڈونڈیاں دے ڈوسونڈھیاں دے
 پوراچندر ابھار کے راہندی ہے
 بکھ ساہندی ہے مترائیاں دی
 ننگی دھپ دریا دی ساہندی ہے
 بیڑیاں نال اپنے سوہناں سندھ سائیں
 اونویں ٹھیل ڈکھا، متاں بچ پووے

مٲاں بچ پووے سوہٲاں سندھ سائیں
 وسوں نال اپنے وسنیکاں دے
 اٲھاں پوتی ہوئی تیڈیاں بیریں وچ
 تیڈے ککراں تے اٲھاں ننگی ہوئی
 تیڈے نال سدا پوہ جیون دی
 ساہ روک کے اپنے لنگھی ہوئی
 تیکوں ویڑھ کے اپنے نال کتھاں
 اساں کیا آکھوں کتھوں ننگی ہوئی
 کچھ نال ولا کچھی اپنی کوں
 نیلے ویس پوا ، مٲاں بچ پووے

لوڑھی --- 2

ایہو عشق تاں ہے جیندے اسم اڳوں
موئے جی پوندن ، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی ---1

عشق متوں کیوں مایا موہ دی نال اپنے
ڈو قدماں دی وتھ اپنی بے انت کرے
اکھ اپنی دی جوت جتی کوئی سو جھلا ہے
وسوں ہے کوئی مکھ اپنے تے تل جتنی
پھلاں تے پنیاں جتی کوئی ویلا ہے
دنیا ہے کوئی چوں پاہراں دی گھل جتنی
نیل ڈو پیل دی نال اپنے کہیں خاب وانگوں
نیل ڈو پیل دی نال اپنے کہیں کھل جتنی
جو چاہوے سو شکل بناوے سک اپنی
چندر پکھوں وی چہرہ پورے چندر دا ہے

چندر بھاگی --- 2

چندر پچھانویں پوری اپنے نال اساں

نام تیڈے دی سبک ساوھی، ندی چندر بھاگی

پئی وگدی ہے نال اپنے کیا ڈہدے ہیں

ست پائیاں دی شاہزادی، ندی چندر بھاگی

پکھی بنا کے پاروی پار اڈار پیٹھی

روح اپنے دی آزادی، ندی چندر بھاگی

نال اسار کے اپنے، انت سچا ندی نہیں

شاہر کوں شاہر دی آبادی، ندی چندر بھاگی

پانی ہار کے اپنے ہک ڈو، وستیاں نہیں

ہار پیٹھی پوری سندھ وادی، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی ---3

چندر پچھانویں سکھ ویاس دا نال اپنے

ساوا ہے بہوں درد اچاں، ندی چندر بھاگی

شکل وٹا کے نت اپنے پر دیسیاں دی

اڈپے اپنے نال اساں، ندی چندر بھاگی

ادھ ادھورا اپنے نال وصال متوں

پورا ہووے کون اتھاں، ندی چندر بھاگی

رات دی رات ہے نال اپنے محبوباں دے

ول نہیں پتا کون کتھاں، ندی چندر بھاگی

نکھڑیاں نانویں موئے اپنے دریاواں دا

مندر چھڑاوے اللہ میاں، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی ---4

چندر پچھانویں نال سنبھال کے رکھٹی تھی
سکھ ویاس دی مونجھ مونجھ، ندی چندر بھاگی
مور مور اچی ماڑی دا نیلا نال اپنے
نال اپنے ساوی کونج کونج، ندی چندر بھاگی
بار بار کتھاں کھیت بنی ساوے دھان پچھوں
وسوں تھی کتھاں سونجھ سونجھ، ندی چندر بھاگی
دریا دریا کیندے نال کلام کرے
عشق دی پہلی گونج گونج، ندی چندر بھاگی
موتی موتی پھلاں توں کتھاں رس گئی ہے
اکھ اپنی دی پونج پونج، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی ---5

چندر پچھانویں نوٹوں تاں اکھیں نال اپنے

بھالوں تاں اکھیں نال اپنے ہندی چندر بھاگی

ڈیکھ تاں سہی کتھاں اپنے نال اناراں دے

لڑھ گئے ہن پھل لال اپنے ہندی چندر بھاگی

تن دے نیل ولوڑ اپنے کیا تھی گئے ہن

گلیاں گوٹھ سنبھال اپنے ہندی چندر بھاگی

پانی پانی ندیاں دی کوئی کھیڈ ولا

کھیڈنی تھی اسل نال اپنے ہندی چندر بھاگی

من اپنے دی میٹھن توں تیڈے ناں کر کے

مینہ منگدے ہن پال اپنے ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی - 6

چندر پچھانوئیں ساون ڈی سغراند پچھوں

لوڑھیاں پاون آئی ووی ہے ہندی چندر بھاگی

جنگل پورے نال پسا کے چھاں اپنی

سانولی سانولی تھئی ووی ہے ہندی چندر بھاگی

خوشبو ویرٹھ کے سانولے اپنے راوے دی

کن مین، کن مین لئی ووی ہے ہندی چندر بھاگی

سئیں اپنے دے نانویں میلہ سانونی دا

متران نال منئی ووی ہے، ہندی چندر بھاگی

باغ امباں دے پک گئے ہین، اللہ خیر کرے

کوئیل کملی تھئی ووی ہے، ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی - 7

چندر پچھانویں چٹیاں کھیر کیاہیں دا
خاب سنواں کوئی منظر ہے چو دھار اپنے
گھاٹی اپنی نندر پچھوں کہیں آند وچ
ڈونگھا نیلا ساگر ہے، ندی چندر بھاگی
پیریں پندھائے چاک اپنے دے نانویں دا
سر اپنے تے گھاگر ہے، ندی چندر بھاگی
کھوہ اپنے دے ہر پاسوں کئی میلاں تیں
کھوہ اپنے داناگر ہے، ندی چندر بھاگی
خالی اپنی جھولی ہے، کیا ڈہدے ہیں
خالی اپنی چھاگل ہے، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی — 8

چندر پچھانویں پھل بن گئی ہے چولی دا

ریشم دی جیویں کچھی ہے، ندی چندر بھاگی

چھولی چھولی کھول کے ونگھرے وال اپنے

نال ہوا دے نچی ہے، ندی چندر بھاگی

راس رسا کے نال اپنے کہیں ساوٹ وچ

سانولے دے رنگ رچی ہے، ندی چندر بھاگی

میںدھیاں لا کے خوشبو اپنے اندر دی

میںہہ اچ پس کے مچی ہے، ندی چندر بھاگی

عشق بناں ہتھ آندا نہیں، ایہو ویلا تاں

واہندے جل دی مچھی ہے، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی - 9

چندر پچھانویں سنیں اپنے دے نام دیاں
لوڑھیاں پیندی آندی ہے ہندی چندر بھاگی
چھاں ورتاء کے جھاترے اپنے پپلاں کوں
دھپ گگراں دی ساہندی ہے ہندی چندر بھاگی
تار اتارا سبک اپنی دے نال کتھاں
ساہ وسما کے راہندی ہے ہندی چندر بھاگی
ہار کے اپنے ساہ پیٹھی درگاہ پچھوں
کلہی کلہی پئی واہندی ہے ہندی چندر بھاگی
عاشقاں نانویں نال اپنے بس توں ہی توں
توں ہی توں ودی گاندی ہے ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی—10

چندر پچھانویں دنیا دے دسواں بھرے

کالے اپنے اندھ پچھوں اسمان تیں

عشق تاں ہے جیہڑا اندرتیں پہوں اندرتیں

ساہ اپنے جھن سگدا ہے بندی چندر بھاگی

اکھیں متوں سبھ اہدن ڈیکھ وی سگدا ہے

کناں متوں سن سگدا ہے بندی چندر بھاگی

سمجھ اگوں بے سمجھیاں دا کوئی کیا سمجھے

کیا آکھوں کیا لگدا ہے بندی چندر بھاگی

بدلا بدلا بن کے اپنے نال ولا

پانی پانی وگدا ہے بندی چندر بھاگی

چندر بھاگی - 11

چندر پچھانویں لنگھ آوے محبوب متاں
پیڑی سدا سجا رکھٹی ہندی چندر بھاگی
اکھیں نال اوں بے پرواہ دے راہ رکھنے
دل وچ اپنے جاہ رکھٹی ہندی چندر بھاگی
خیر دا رکھناں ذکر ہمیشاں ہوٹھاں تے
جھولیاں نال دعا رکھٹی ہندی چندر بھاگی
نال اپنے ہر شکل اوں سوہنے آپ دی ہے
آپ دی شکل وسار رکھٹی ہندی چندر بھاگی
چندر برابر تول کے پوری نال اپنے
عشق دی جوت جگا رکھٹی ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی - 12

چندر پچھانویں سوٹی دا گجرات وے

نال وے چندر رات رات ہندی چندر بھاگی

بھانویں ہوے تار تار سر اپنے توں

بھانویں ہووے ہاتھ ہاتھ ہندی چندر بھاگی

ہر ویلے میہنوال مٹھا ہووے نال اپنے

ہر ویلے ہووے ساتھ ساتھ ہندی چندر بھاگی

سو جھلا سو جھلا مکھ اپنے تے کیندا ہے

کیندی ہے پر بھات بھات ہندی چندر بھاگی

عشق جے نہیں تال کون سر اندوں وڈے ویلے

آن کریندا جھات جھات ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی — 13

چندر پچھانویں عاشقاں راہیں عشق والی

ہیر سیال دے جھنگ والی، ندی چندر بھاگی

ھنٹیں ھنٹیں جیہڑا منگیا ہے اسماں بدلاں توں

سانولے اپنے رنگ والی، ندی چندر بھاگی

درشن والی ہر ویلے سائیں اپنے دے

سکین اپنے دے سنگ والی، ندی چندر بھاگی

نال وصال دے ہر ویلے کہیں مزے والی

نال فراق دے ڈنگ والی، ندی چندر بھاگی

”آں لگاوے رانجھن اپنے انگ ولا“

سوہنے اپنے انگ والی، ندی چندر بھاگی

چندر بھاگی — 14

چندر پچھانوویں مورواں دا ملتان وے
نال وے ایندی شام شام، ہندی چندر بھاگی
نرتکیاں دے نام کروں کتھاں مستی وچ
ہتھ اپنے دا جام جام، ہندی چندر بھاگی
پہہ ساروں نال اپنیاں درگاہیں دے
سئیں اپنے دا نام نام، ہندی چندر بھاگی
ساوٹ ساوٹ کوکدی نانویں لیاں دے
رتی تھی ہے لام لام، ہندی چندر بھاگی
آکھ فقیرا رقص اپنے دی رات پچھوں
رول پٹھی کتھاں روپ نام، ہندی چندر بھاگی

چندر بھاگی — 15

چندر پچھانوئیں سندھ ساگردی سیرھ اُتے
ندی نندی ڈو پائیاں دے ہک میل اگوں
شام کوں تھی کے شام ملوں وچ پیریاں دے
بھور کوں تھی کے بھور ملوں، نندی چندر بھاگی
ہنس کوں بن کے ہنس ملوں دل اہدا ہے
مور کوں بن کے مور ملوں، نندی چندر بھاگی
خوشی وسا کے ہر ویلے کوئی نال اپنے
غیر دی چنتا چھوڑ ملوں، نندی چندر بھاگی
ڈاند بنا کے مٹی دے ڈو پائیاں وچ
ہک ڈو جھے کوں لوڑھ ملوں، نندی چندر بھاگی

ایہو عشق تاں ہے جیندی ماء کملی
 جیندا پیو کملا ایہو عشق تاں ہے
 کنہاں کملیاں دی تصویر وچوں
 کنہاں کملیاں دی تصویر بنی
 کل خوشی بنی جیندی خوشی وچوں
 جیندی پیڑ وچوں کل پیڑ بنی
 ہک نال اپنے ڈو ہوون دی
 کتھاں نال اپنے تقدیر بنی
 وچوں پھر اپنی دے چاک بنیا
 وچوں چاک اپنے دے پھر بنی
 ایہو عشق تاں ہے جیندے اسم اگوں
 موئے جی پوندن ، ندی چندر بھاگی

نانویں عاشقاں دے اندھے ازل کنوں
 اندھے ابد تئیں نانویں عاشقاں دے
 جیندا سو جھلا ہے چودھار مناں
 بھوئیں نال اپنی پر بھات وچوں
 وچوں ظاہر ہوئی کُن اپنے دے
 کابھی ذات کتھاں کابھی ذات وچوں
 اوں پار وچوں ایں پار وچوں
 جھٹے تار وچوں جھٹے ہاتھ وچوں
 کوئی کتھا سٹا، ندی چندر بھاگی
 ڈو نال ولا ہک ہوون دی

کیا کتھا کراں۔ نانویں کیدوآں دے

کالے علم اگوں کیا کتھا کراں

کیویں ڈیکھ سنبھال کے رکھدے ہن

ٹنڈے پان اپنے منڈی لت اپنی

وس بھرے سدا دے ویر اپنے

تکھے ڈنگ اپنے کالی کت اپنی

وسواس اپنے بہوں بے رشتہ

بہوں بے رشتہ چٹی رت اپنی

کتھاں ہیر ونچا کے پیٹھے ہن

ادھی اپنی نال ادھوریاں دے

ادھی اپنی نال ادھوریاں دے
 کتھاں پوری ہووے سبک اپنی
 کوئی پھر ولا جھنگ اپنے کوں
 من اپنی تے آباد کرے
 کالے نال وسا کے کانگ اپنے
 چٹے ہنس ولا آزاد کرے
 جیہڑی گالھ کرے چاک اپنے دی
 اوھا گالھ ولا ہمزاد کرے
 ندی تار ہووے نیلی مانجھ اگوں
 مٹھی رانجھ اگوں ندی تار ہووے

کنہاں کھیڑیاں دے وسواس پچھوں
 لڑ کیدو دی لگ باہندے ہن
 ”وارث شاہ“ میاں کس جوگ دے
 کس جوگ اگو نہیں راہندے ہن
 بھانویں سبھ کجھ ہے گھر چوچک دے
 ہک نہیں تاں چاک دا سایا نہیں
 جیکوں اپنے نال وساونا ہا
 اوکوں اپنے نال وسایا نہیں
 کوئی مری نہیں ہتھ موہن دے
 ہتھ رانجھن دے کوئی ونجھلی نہیں

کتھاسوہنی

1

ایہو حسن تاں نور اللہ دا ہے
جو منگنا ہی ، سو منگ سوہناں
کالی اکھ سوہنی سوہنے مکھ وانگوں
نانویں یار دے سانولا رنگ سوہناں
گجرات سوہناں نانویں سوہنی دے
نانویں ہیر سیال دے جھنگ سوہناں
وِس نال ہے وِس دی کھیپ سوہنی
پھل نال ہے پھل دا۔ ڈنگ سوہناں
کوئی کیا چاٹے سبھ سوہنیاں توں
ودھ سوہنی ہے ، ندی چندر بھاگی

ایہو حسن تاں ہے پھل پائیاں دا

وچوں ظاہر ہو کے سپیاں دے

ڈونیناں دی ہک جوت پچھوں

پورے چندر برابر تل کھڑدا

نت نال ہوا دے پتیاں تے

اتھاں ہل کھڑدا، اتھاں ہل کھڑدا

سر بھل کھڑدا دھڑ نال اپنے

بت نال اپنے ساہ بھل کھڑدا

نانویں سوہنیاں دے جیویں دل آکھس

اونویں کھڑ کھڑدا، ندی چندر بھاگی

ایہو حسن تاں ہے پُنیال وانگوں
 ایں کلی اُتے اوں پھل اُتے
 اُتھاں بکھدا ہے راتیں کئی کئی
 ڈینہیں کئی کئی اُتھاں بکھدا ہے
 دھپ ساہندا نہیں بھانویں نال اپنے
 پورا سجھ سنبھال کے رکھدا ہے
 پورا چندر ہے ، ڈیکھو متھے دا
 والی کن دی ہے تارا نک دا ہے
 جتھاں ہوندا ہے اکھیں نال اپنے
 ہتھ لاوو تاں اُتھاں نہیں ہوندا

ایہو حسن تاں آپ ہے، آپ وچوں
 جیویں دل آکھس اونویں جوڑ گھندا
 سوہناں مکھ اپنا، سوہنے ہتھ اپنے
 مٹھی بات اپنی مٹھی بات وچوں
 گھائی چھاں اپنی وچوں پپلاں دے
 پورا چندر اپنا چندرات وچوں
 وچوں ساگر دے ڈونگھے نین اپنے
 کالے کیس اپنے کالی رات وچوں
 پوری آن جڑے تصویر کتھاں
 نانویں سوہنیاں دے، ندی چندر بھاگی

بس اتنی جہیں کیا کتھا کروں
 ایں کندھی کنوں اوں کندھی تیں
 کتھاں سبک در سبک ایں ہووٹ دی
 وتھ رہ گئی نال زمانیاں دے
 ایہو حسن تاں ہے، ڈکھ سوہٹیاں دا
 کچے گھڑے اتے وس پانیاں دے
 پئی وگدی ہے، ندی چندر بھاگی
 روح اپنے نال روانیاں دے
 دل ہار ٹھلوں تاں ملدا ہے
 من اپنے دا میہنوال اتھاں

کتھاراوی

1

گندے نالے چتئی عزت وی
جیں بختی نہیں ، اوں شاہر اگوں
کھہی رہ گئی ہے اکھیں نال اپنے
انہاں پکاں تے ہنج راوی دی
نہیں ڈس پوندی کیں کوہ کھادی
نیلی نال اپنے منجھ راوی دی
پیرے میل رکھوں کتھاں متراں دے
کتھاں کروں کتھا ونج راوی دی
بچ پائیاں نال حضوری وچ
کوئی پانی اپنا ہووے تاں

کتھاں لڑھ گئے ہن پانی پیرتلوں
 بھوتیں نال ولا کہیں بھنگڑے وچ
 ہک مد گزری چٹ پاراں دے
 پھن کھول کے اپنا نچے نہیں
 اسمان تیں انہاں ہتھاں وچ
 سر تول کے اپنا نچے نہیں
 کچھ مار کے اپنی اڈے نہیں
 ناں پول کے اپنا نچے نہیں
 جیویں جنگل پول کے مینہاں وچ
 پورا نال اپنے تھی نچدا ہے

پورا نال اپنے کرکتیا نہیں
 ڈینہہ چرنے تے کہیں سدھر سنواں
 کہیں سدھر سنواں نانویں مہتراں دے
 ہک ند گزری میلہ مٹھیا نہیں
 سبک بستری نہیں کہیں ساون وچ
 کہیں ساون وچ اک چٹھیا نہیں
 وس جیت کے اپنی ہاری نہیں
 دل ہار کے اپنا چتیا نہیں
 کتھاں چک در چک پچھوں نمبراں دے
 وسوں ہار پیٹھے پنج پانیاں دی

بھئی وال اگوں پنچ پائیاں دے
 ندی واس پرائے کوک ڈتی
 ندی مردی ہے تاں سن مہترا
 اکھیں مردیاں ہن دل مردی ہے
 سونہہ مردی ہے وسوں اپنی دی
 نیلے پائیاں دی گھل مردی ہے
 جوڑا ہنساں دا ہک نیئیں مردا
 پورے دریا دی کھل مردی ہے
 کنہاں مویاں دے اتبار سانویں
 اتبار کروں موئے دریا دا

موئے دریا دی کتھاں کندھی اتے
 کاں کٹھے ہن کیا ڈہدے ہیں
 کالے کانواں دے بزوار پچھوں
 بزوار کھلیا وسوں اپنی دا
 اساں کیا کھویا گھڑی پہہ سوچوں
 گھڑی پہہ سوچوں اساں پایا کیا
 بھلا وِچ کے روح دی راوی کوں
 ہتھیں تخت لہور دے آیا کیا
 چھڑی نہر آئی وچوں زہر بھری
 اُچے برج آئے جنہاں ڈھے ونجناں

کتھا کیسر

1

کوئی تتلی ہئی رنگ ساہندی نہی
دھپ ساہندا نہی ، کوئی موسم ہئی
ایہو نال اپنے کشمیر مناں
ہویا نال اپنے دل رگیر مناں
تصویر مناں رب سوہنے دی
سب سوہنے دی تصویر مناں
تسکین مناں اکھیں اپنیاں دی
روح اپنے دی جاگیر مناں
کتھوں شر و کروں حسن اپنے توں
حسن اپنے تیں کتھا کیسر دی

کشمیر وچوں ہتھ جہلم دے
 خط آیا ہے، ندی چندر بھاگی
 کیا لکھیا ہے، ایں خط اندر
 ایں خط اندر کیا پچھیا ہے
 جیہڑے اپنے نال اڈائے سن
 جیہڑے جھولیاں بھر کے لوڑھے سن
 ساوا مور بنا کے متے سن
 چٹے ہنس بنا کے چھوڑے سن
 پھل کیسر دے ڈس کیویں ہن
 ڈس کیویں ہن پکھی روہاں دے

بہوں منجھی تھئی چوپال اپنی
 خط پڑھ کے ”میاں محمد“ دا
 کلبی رہ گئی شام شکارے وچ
 روہ دھوں کالے کتھاں ویڑھ کھڑے
 انوں کیر کھڑے پھل نا کھاں دے
 پھل سپیاں دے انوں کیر کھڑے
 کتھاں رول کھڑے خوشی اپنی کوں
 منہ مٹراں توں کتھاں پھیر کھڑے
 کیا ہو یا ہے نہیں سدھ پوندی
 نانویں روہاں دے، ندی چندر بھاگی

کالی جنگ پچھوں کنہاں مُکاں دی
کنہاں مُکاں دے اندھے یُدھ پچھوں
نیلی نال اپنے انہاں جھیلاں دی
نانویں پریاں دے کتھاں جھال کروں
کتھاں جنگل کروں صنوبر دے
کتھاں ڈھاک اپنی دے پال کروں
کیا ذکر کروں کہیں قصے وچ
وادی اپنی دی کیا گالھ کروں
تڑ تڑ تھتی ہے ، ٹھا ٹھا تھتی ہے
روہ نال اپنے کتھا کیسر دی

کیا ولدا ڈیوں کیں لکھی ہے
 ہتھ مورکھاں دے تقدیر اپنی
 کتھاں کھل آکھوں پھل پکھیاں دی
 ہتھوں اپنے دور اڈا پیٹھے
 پھل کیسر نال دھتوریاں دے
 کتھاں اپنے یار وٹا پیٹھے
 کنڈے چاء پیٹھے ایں کنڈے اُتے
 اوں کنڈے اُتے کنڈے چاء پیٹھے
 وِس کنڈیاں دے، ندی چندر بھاگی
 نہیں راس آیا ساکوں حسن اپنا

لوڑھی --- 3

موئے دریا دامندر چھڑاومے کون سسکھی
کون سسکھی ایں ہووٹ دے اوں پار لگے

ستلج --- 1

موئے بندے وانگوں پانی نیلا نیلا
سرہیوں پیلی پیلی موئے بندے وانگوں
چندر لڑھدا آوے موئی مچھی وانگوں
موئی مچھی وانگوں تارا لڑھدا آوے
پیلاں پیندا آوے مور مویا جیویں
ھنس مویا جیویں نال ٹردا آوے
سار لاہندا آوے جیویں سادھو کوئی
جیویں جوگی کوئی جوگ جھردا آوے
موئے متراں وانگوں سارا سوہناں جوہے
سارے سوہٹے دی کیویں کہانی کروں

سنتج --- 2

چن دی کتویں ہے ہن ٹتاں ڈساوے کوئی
اکھ سماوے کوئی کن ڈکھاوے کوئی
رات کالی اگوں، درذ والی اگوں
جوت اپنے پریم دی جگاوے کوئی
پوری وستی ولوں، من دی مستی ولوں
رستے رستے اتے پھل رھاوے کوئی
پارویندے ولا پچھاں ولدے کتھاں
پارویندیاں دے پیرے نہ چاوے کوئی
اندروں ہمکی پئی ہک زمانے کنوں
کچ کے دھووے کوئی، جاگ لاوے کوئی

ستلج --- 3

اوپرا کون ہے آپ اپنے کنوں
آپ اپنے کنوں کون وانڈھا چٹے
ڈبھدے جنگل وچوں خالی رستے اتے
پیرے اپنے پچھوں آپ چھوڑی ویندا
اپنے بیلے پچھوں، اپنیاں کا نہیں پچھوں
چٹے چولے اتھاں پا کے ستلج جو ہا
کیں توں پچھنا کروں نال اپنے اساں
موئی مٹی پچھوں موئی مٹی تھیا
کیڑے دھوون جوگی، صرف روون جوگی
کھوہ دے کھاڈے چتی اپنی اوقات کیا

سنتج ---4

خالی ”خزگاہ“ توں نال اپنے کتھاں
ڈو دفعہ دھر تھئے ”ڈیرے بکھے“ تا میں
پوہ دے چٹکے اگوں نین رتے کیتے
بھر کے پیالہ پیتا ”سائیں لکھن“ ہتھوں
اپنے گنبس متوں کلہی درگاہ ذی
مٹھی ماکی ہتھوں، گاوے مکھن ہتھوں
شام دا شام توں اینویں پچھنا کیتا
چٹے بغلیاں دے ناں اپنے ڈکھن ہتھوں
کون سید ہے لوہے دے چوتے والا
کون مخدوم ہے پاک دریا وانگوں

ستلج --- 5

”تارا گڑھ“ دے پرانے جھپلاں وچوں

تیڈا تارا کتھاں ، تیڈی مچھی کتھاں

تیڈے بیلے کتھاں مویا آواز ڈے

مویا آواز ڈے تیڈی کچھی کتھاں

ریشمی ریشمی پینگھ اپنی اُتے

سب توں ستونی کتھاں ، سب توں اچھی کتھاں

چندر پورے پچھانویں بنائے کیویں

رات تاریاں بھری نال نچی کتھاں

باغ تیڈے کتھاں ، پس کے ساون ڈے وچ

نال ہتھاں دے میندھی اے مچی کتھاں

ستلج --- 6

کالے قبضے اگوں تیڈے پانی کتھاں
تیڈی مٹی کتھاں کالے قبضے اگوں
نہر درنہر توں ، زہر در زہر تیں
بھونیں بیمار تھئی ساویاں کنڈیاں پچھوں
چار کنڈے کتھاں اچے اُٹے اُتے
چال کملی کتھاں چار کنڈیاں پچھوں
نیل گائیں متوں مویا آواز ڈے
مویا آواز ڈے کالے ہرناں متوں
تیڈی شاہی کتھاں تیڈی شاہی پچھوں
محل ماڑیاں کتھاں، بھونیں بنگلے کتھاں

بھونیں بنگلے تیڈے کتھاں نیلام تھے
کھوہ دے پیل وانگوں، گھردیاں ٹاہلیاں وانگوں
بھیت ڈونگھے وانگوں سا نبھی آندے اسماں
نال وسوں تیڈی ہتھ دے چھالیاں وانگوں
دور تیں نال تختے غلاباں دے ہن
چن دے چٹکے وانگوں، پوہ دے پالیاں وانگوں
وچوں کلہی کتھاں زندگی آپ دی
کتنی بے تاج ہے تاج والیاں وانگوں
ہتھ دی مندری وانگوں نال تیڈے اسماں
نال تیڈے اسماں کن دیاں والیاں وانگوں

ستلج --- 8

گھردی کندھی اُتے آر دی آر دا
پار دی پار دا بھردے کنڈے اُتے
ورد ٹولھے کرن اپنے محبوب دا
اپنے محبوب دا ذکر چالیں کرن
چٹی دھند ویڑھ کے وتی وتی پچھوں
حال گزرے زمانے دا سا لہیں کرن
ساوے بُر کے ولا پا کے پیریں تیڈیاں
نکیاں نکیاں اینویں روز چا لہیں کرن
نال اپنے کتھاں سوہناں ستلج سائیں
توں وی ساگر ہانویں، اینویں سُنڈیاں ہسے

سنتلج --- 9

ساوے ساگر پچھوں کون ہی کیا پتا
کیا پتا کون ہے ریت سکھنی پچھوں
کھل کے آکھن لگی ذات دی ہیرنی
جوڑ کے بوچھنی سر تے اپے ٹولا
کیندا چھدا ہیں توں سن وے پردیسا
وس متوں نانگ کیا جل متوں کنڈ کیا
وصل کیا ہجر کیا، شام دی سچھ ہے
شام دی سچھ کیا شام دا گھنڈ کیا
گالھ قصے دی ہے جیویں قصہ کرو
آر کیا، پار کیا، پاند کیا، منڈھ کیا

ستلج --- 10

مویا دریا ڈسا پار کیویں کروں
پار کیویں کروں اپنے اروار کوں
تتی بھوئیں ٹھار کے مٹھی کاوڑ وچوں
روح تاں ”سچل“ دی ہے دل تاں ”سانول“ دا ہے
نکی بگھی اے اپنے ”مرادن“ دی ہے
چٹا گھوڑا او اتھرے ”سجاول“ دا ہے
روہی مٹھی اے کتنی ”فریدن“ دی ہے
شاہر سوہناں اے کتنا ”بہاول“ دا ہے
کر کے ”بیلا“ دے ناں بیل پھلاں بھری
چاندنی رات سوہنی ”سویدا“ دے ناں

ستلج --- 11

ریت دی ریت ہے نال گبریاں وانگوں
نال دریا وانگوں چال در چال ہے
کھیڈ در کھیڈ ہے ساری دنیا چنے
ساری دنیا چنے، پال در پال ہے
نال اپنے ایں ہوون دی مایا پچھوں
خاب در خاب ہے، گالھ در گالھ ہے
گالھ در گالھ توں، خاب در خاب تیں
نال پالاں دے مویا اے دریا سکھی
پار تھی سگدا ہے، تار تھی سگدا ہے
موئی مچھی بناں، نیلے پانی متوں

کتھا نور محل

1

کہیں پکڑ اگوں رنج اپنے دی
کتھاں پکڑ اے ویلا ڈیندا ہے
ساوا توتا ہے پیٹھا چچ اپنی
رتی اپنے نال کریندا ہے
کوئی مینا ہے سوہنے پنجرے وچ
پیٹھی کھنڈ اپنے سنور یندی ہے
کوئی بکھ ہے جیہڑی لگدی نہیں
کوئی تریہہ ہے وگدی ویندی ہے
ساری رات بولا پئی "خواجہ سائیں"
"تتی تول سڑے چک پیندی ہے"
کنہاں موراں کوں پچھ اپنی دا
کوئی بار ہے اڈن ڈیندا نہیں

کوئی وقت زوال دا وقت تاں نہیں
 کوئی گھڑی وصال دی گھڑی تاں نہیں
 سٔے شاہر پچھوں انہاں بگیاں وچ
 اوہو جاگدا ہے جیہڑا سٔتا نہیں
 بت نال اپنے ایں ہووٹن دی
 رت ٹھڑ گئی ہے بہوں اند تیں
 اک چتھ کے اپنے آپ ولا
 نم نال اپنی، تھوڑا کوڑا تھی
 ایں پیل پیٹھ تنور اُتے
 کتھاں لگنی ہے روٹی، لالہ جی

نہیں سُدھ پوندی کتھوں ”حامد بھئی“
 کتھا نُور محل آغاز کروں
 ٹوٹے پلے زمین دی شاہی کیا
 ٹوٹے پلے زمین دی سار اگہوں
 دھیاں وتیج کے جیہڑا گائیں گھندا
 اوں گائیں گھندے سنسار اگہوں
 ہک رنگ پچھوں سو رنگاں وتیج
 سو پاہراں دے ہک پاہر اگہوں
 ہک نُور محل دا روون کیا
 نیلام تھئے کئی نُور محل

مٹھے درد اگوں ہر ویلے دے
 ہر ویلے دی مٹھی مونجھ اگوں
 سوہناں نور محل تیڈے نال اساں
 ہک شام گزارن آئے ہسے
 کوئی پنڈت نہیں ، کوئی بھوپا نہیں
 نال اپنے ”زلف پیارا“ ہے
 ڈس نور محل موئے دریا دا
 اچاں کتنی دور کنارہ ہے
 ساوا پانی تر کے بہوں ڈونگھا
 اکھیں لال کروں کتھاں نال اپنے

انہاں بہوں تکھیاں محراباں دے

پچھوں لاہندی آندی سنجھ راہیں

کتھاں چندر دھروں انہاں مٹیاں تے

انہاں پوڑیاں تے کتھاں پیر دھروں

کتھاں اکھ جھمکن دی دیر اگوں

سو سال پرانی دیر دھروں

جیہڑا بھورھیاں اندر پلدا ہے

اوں ویلے دی کتھاں چیر دھروں

کتھاں مونجھ دھروں دل اپٹے دی

اکھ اپٹی دے کتھاں پیر دھروں

کوئی کاں ہے اڈ کے ویندا پئے

کوئی گھوگھے ہن جیہڑے گھوگدے نہیں

کیا ڈہدے ہیں سنگ مرمر دے
 اوں تخت اتے جیویں نور بی بی
 بیٹھی اھدی ہے ست بسم اللہ
 تساں لنگھ آئے وے تاں پھر ڈیکھو
 تھوڑا بھر ڈیکھو انہاں برجاں توں
 انہاں کوٹاں توں تھوڑا کر ڈیکھو
 اکھیں نال ولا اکھیں بند کر کے
 کہیں درد پسانویں وڑ ڈیکھو
 اونویں ہر شے ہے، پر کہیں شے کوں
 ہتھ لاونا نہیں ایہو دھیان راہوے

اکھیں نوٹوں تاں کیا ڈہدے ہیں
 کوئی محل ہے ، چٹے صنس وانگوں
 کھڑا پسدا ہے جیویں بارش وچ
 اونویں اپنے نال مصاحباں دے
 کئی شاہ زادے ایں پینگھ اُتے
 اوں پینگھ اُتے کئی شاہ زادے
 وڈے پپلاں نال ہمیشاں توں
 اونویں اج وی ساونٹ گاندے ہن
 ہک ڈوجھے دے گھر بھیجن دے
 اوہے موسم ول کے آندے ہن
 اونویں کھیرٹیاں رنھ کے پالاں ہتھ
 انویں ہار پرو کے موتیاں دے

اکھیں نوٹوں تاں کیا ڈہدے ہیں
ہر کمرے نال سفیل اُتے
نال اپنے اڈ اڈ ویندے ہن
تھاں کاغذ دے جیویں رکھے ہوئے
اتھاں بکھے ہوئے فانوس کئی
پنکھراج کئی اتھاں بکھے ہوئے
گھنڈ کڈھ کے اپنے آپ اگوں
ہک چنڈ دے وچ کوئی صورت ہے
کوئی صورت ہے کہیں قصے وچ
کہیں بت وچ سسین دی صورت ہے
ہک ہتھ وچ نال پیالے تے
ڈوجھے ہتھ وچ نال صراحی تے
کوئی شعر ہے کندہ ”حافظ“ دا
چگھ سوئے دی مناں شاہی تے

گھنڈ چاووں تاں کیا ڈہدے ہیں
 اکھ کھل گئی ہے ایں دنیا وچ
 ہک بادشاہ ہے جیہڑا آندا پئے
 ہک بادشاہ ہے جیہڑا ویندا پئے
 کوئی تسمے ہدھ کے پوٹاں دے
 ایں محل دی پولی ڈیندا پئے
 کیا مل ہوسی ایں کھولے دا
 ایں بلے دا کیا مل لایئے
 سدھا کر کے پٹھے انہاں گملیاں نوں
 انہاں گملیاں وچ نویں پھل لایئے
 ڈو ترے کروڑ دی گل کوئے نی
 سودا طے ہويا ، اس کھنڈر دا

کتھا ہرن

1

کنڈے چاء کے تھئی اڈو باڑ اُچی
اڈو دار اُچی تھئی پھل چاء کے
وچکار اسماں چوں پہراں دے
اسماں تلے کتھاں رُل گئے ہیں
کتھاں وسر گئی ہے ڈار اپنی
کتھاں چوکڑیاں اپنیاں بھل گئے ہیں
کوئی شاہزادہ کلھ لاہندا نہیں
ایہو غم ہے، غم وچ تل گئے ہیں
ساوے پھوگ اُتے پنیاں وانگوں
ہٹھیں ہاسے پے، ہٹھیں اڈ گئے ہیں

کوئی ہر نی ٹکھ تے بھل گئی ہے

نانویں روہی دے اکھیں جل بھریاں

اکھیں جل بھریاں پورے انج بھریاں

پورے کل بھریاں، اکھیں جل بھریاں

اڈو گاج سٹی کالے بدلاں دی

اڈو سم کھڑیاں، اکھیں جل بھریاں

ساوے ککراں تے اتھاں کھم کھڑیاں

اتھاں کھم کھڑیاں، اکھیں جل بھریاں

اکھیں جل بھریاں، راہ نال اپنے

اتھاں وس کھڑیاں اتھاں وس کھڑیاں

اکھیں نال اپنے کالی رات پچھوں
 مکھ اپنے دی کہیں جہات پچھوں
 چھوی کیندی ہے ، نہیں یاد پوندا
 جیندا بندے وانگوں منہ متھا ہے
 اینویں روشنی تھئی جیویں یاد پوندے
 چٹی جیب اتوں کوئی لتھا ہے
 تارا ترٹیا ہے کلھے جنڈ اتے
 کلھی کری اتے چن رتا ہے
 وڈے ویلے دی اڈو بانگ ملی
 اڈو مارے گئے اساں حیرت وچ

چھڑا واقعہ نہیں سر انج کر کے
 دھڑ اپنے توں جنہاں کندھ لایا
 کروں شکر ادا ، انہاں مہتراں دا
 انہاں مہتراں دا احسان میاں
 دل نال کتھاں دل اپنے دے
 پورے تھئے سارے ارمان میاں
 کیا ماٹ میاں جوہ مکیاں دا
 کندھ لکھیاں دا کیا ماٹ میاں
 تیکوں پارت ہے نانویں روہی دے
 اکھیں سوہنیاں دی ”عثمان میاں“

اے وی بھل گئے ہیں کیس ماریا ہا
 کیس کٹھیا ہے اے وی بھل گئے ہیں
 جیس بھسو اپنے دی بھال وچوں
 بندے نال بندوخ بنائی ہے
 وسوں آن اچاری جیس اپنی
 جیس، لیہہ اپنی وسمائی ہے
 جیس وپچی ہے مل کوڈیاں دے
 ہتھوں جنت آپ ونچائی ہے
 اوں آدم کوں دلوں خون اپنا
 اساں ماف کیتا ، اللہ ماف کرس

کتھا ہاکڑا

1

بہوں دور کنوں ایں روہی تئیں
تساں لنگھ آئے وے شمالا ہردم آئے
کیا پچھدے او موئے دریا دا
موئے دریا دا کیا قصہ کروں
جیہڑا وِسمیں وی اچاں نہیں وِسمیا
اوں وِسمیے دا کیا پتا کروں
جیویں ہیل ہوا دی ڈسدی نہیں
وچوں کترن دے لنگھ آندی ہے
مٹھے ساون دی خوشبو چاء کے
قصے پانیاں دے گھت باہندی ہے
کیویں ٹردے ہن قصے نال اپنے
راتیں ٹک پووو، آپیں ڈیکھ گھنا ہے

کتھاں پہلی رات ”ڈراور“ دے

وڈے برج اتے چن چوڈس دا

اینویں بکھدا ہے جیویں آپ خدا

ہٹھیں ہٹھیں اے کوٹ اُساریا ہے

ہٹھیں ہٹھیں جیویں کہیں ہاکڑے دی

ساکوں منن تے آن اتاریا ہے

بہوں کیسری اپنی ریت وچوں

اوں پار دا نقش ابھاریا ہے

جیہڑا مٹدا نہیں انہاں ریتاں توں

انہاں پائیاں توں جیہڑا ویندا نہیں

کیا ڈہدے ہیں ڈو جھی رات اسماں
 کتھاں ”کوٹ مروٹ“ دے ڈھیر پکھوں
 نیلی جھال وچوں ایں ہووٹ دی
 چھاں پیدا تھئی ، رُکھ پیدا تھئے
 اسماں پیدا تھئے تاں نال اپنے
 تریہہ پیدا تھئی ڈُکھ پیدا تھئے
 ڈُکھ ویندا نہیں مویا کہیں حیلے
 موئی کہیں حیلے تریہہ لاہندی نہیں
 کالا ہرٹا ہے ہک جاہ بُلکدا نہیں
 نیلی گاں ہے ہک جاہ راہندی نہیں
 برزہ ویندا کہیں چال تلے
 کہیں چنڈ تلے دھڑ رہ ویندا

کتھاں نال اپنے ”بجنوٹ“ اساں
 تر تَجھی رات دی خدا کیا آکھوں
 کیا ڈہدے ہیں جیویں ہنیش ہنیش
 جوڑا موراں دا کہیں ماریا ہے
 تہوں بھڑتھی گئے ہن کوٹ ایندے
 تہوں ہا کڑا اہن سک گیا ہے
 ہنیش ظاہر ہا ایں ریت وچوں
 ایں ریت پچھوں ہنیش لک گیا ہے
 اوں چھیکڑی ثابت دمے تے
 اوہو جوڑا ول کے موراں دا
 راتیں آن کے پیلاں پاوے تاں
 نانویں روہی دے، ول جی پوسوں

کہیں بھڑتھئے کوں اینویں اہدے ہن
 پچھاں مڑ کے اپنے ڈیکھنا نہیں
 موئے دریا نال زمانیاں توں
 کلہی کھل ہے کوئی نپ گھندی ہے
 پڈھے گچھ ہن کوئی نپ گھندے ہن
 چٹی ہل ہے کوئی نپ گھندی ہے
 کوئی پری ہے سنجھ بن ویدی ہے
 کوئی دیہہ ہے ڈینہہ بن کھڑ دا ہے
 اول پار وی شینہہ بن کھڑ دا ہے
 ایں پار وی شینہہ بن کھڑ دا ہے
 وچوں رستہ اپنے ڈیندا نہیں
 ایہو جادو ہے موئے دریا دا

کتھاں چو کڑی بھر کے ہاکڑے کوں
 کالے ہرن وانگوں اساں پار کیتا
 پاٹیاں نال پچھا نویں کوٹاں دے
 کتھاں گھاٹے تھئے نہیں یاد پوندا
 اتھوں بہہ ڈیکھوں انہاں کوٹاں کوں
 انہاں ماڑیاں کوں اتھوں بہہ ڈیکھوں
 اتھاں ٹک ڈیکھوں دل اہدا ہے
 دل اہدا ہے اتھاں رہ ڈیکھوں
 مٹی نال ولا مٹی تھی ونچے
 مہمان اے ڈو ترے مینہاں دے

ساوی تریہہ پچھوں ہر ویلے دی
 ہر ویلے دی ساوی سک پچھوں
 نیلی گاں پچھوں، کالے ہرن پچھوں
 چٹے مور پچھوں، کلہی کونج پچھوں
 من نال اپنے کہیں خوشی پچھوں
 من نال اپنے کہیں مونجھ پچھوں
 ساہ ہار تاں سہی، تلی ٹیک تاں سہی
 بہوں ڈونگھی اپنی گونج پچھوں
 پئی وگدی ہے اونویں سرسوتی
 اونویں اج وی ہاکڑا وگدا پئے

اشارے

الف۔ اروشیاں۔ اروشی دی جمع، اندر سجدی ہک نرنگی جیکوں آدم نال عشق دی سزا ج زمین تے جلاوطن کیتا گیا۔ صفحہ نمبر 60

ب۔ باغواں۔ باغوں دی جمع (باگھتوں) دریا دا شیر صفحہ 27

بجنوٹ۔ روہی دا ہک قلعہ صفحہ نمبر 155

بتیلا۔ ہک چھوٹی بیڑی (بطل اچوں)۔ صفحہ نمبر 83

بگو خان۔ سنگتی شیر احمد جوتی۔ خان پور صفحہ نمبر 40

پلہن۔ سندھ دریا دی اندھی ڈولفن صفحہ نمبر 56

بھائی۔ دریا دا ہک ون۔ صفحہ نمبر 41

بہادر۔ سنگتی سردار بہادر احمد خان سیہو کروڑ لعل عیسن صفحہ 49

بہاول۔ نواب بہاول خان اول جس بہاول پور شہر دی بنیاد رکھی صفحہ 136

بیگ۔ سنگتی ابراہیم بیگ۔ ڈی جی خان۔ صفحہ نمبر 38

بیلا۔ سنگتی جاوید چانڈیو دی ٹکی۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 136

پاپن۔ کنول۔ صفحہ نمبر 79

پیٹر۔ پانی سرکن آلی ہک مشین۔ صفحہ نمبر 37

پشو پتی۔ (The Lord of Animals) شوجی مہاراج دا ہک لقب۔ صفحہ نمبر 19

تارا گڑھ۔ تارا جھیل دے نال دی تلج دی کندھی تے ہک وتی۔ صفحہ نمبر 131

”تتی تول سڑے چک پیندی اے“ خواجہ غلام فرید دی کافی اچوں۔ صفحہ نمبر 138

تسر۔ جال وانگوں ہک دریائی ون، جیندے جنگل سمندر دے نال سندھ ڈیلانا ج موجودان صفحہ 38

ٹوبا۔ ہک دریائی پکھی، جیہڑا ہوا اچوں پانی اچ ٹبی مار کے مچھی پیندے۔ صفحہ نمبر 41

ج۔ جام۔ جام تماچی، سندھ دا ہک حکمران جیندے نال نوری دا رومانی قصہ ہے۔ صفحہ نمبر 76,77

جتامیاں۔ جتے دی جمع۔ سورکوں اھدن۔ صفحہ نمبر 46

جنسراں آن تیکوں سندھ لانی ہے سنگتی عاشق لادری ایس لائن اچوں، ”ساڈے سندھو کوں سندھوں لکیاں“ 23

چالی۔ اونٹ جیندے متھے چٹا چنگ ہووے،۔ صفحہ 43

چوڑ کندی۔ کنڈی وانگوں، موڑ ویں سنگھاں آلی منجھ۔ صفحہ 43

چہرے بکوں۔ چہیک دی جمع۔ اوکولا گھا جیڑا کرھے اچوں پیدا تھیندے۔ اھدن ”تجھیں کوں خاب چہیکوں دے“۔ صفحہ نمبر 42

چندر بھاگی۔ چنانہہ دا ہک پرانا ناں چندر بھاگا۔ صفحہ نمبر 90

چوچک۔ ہیر دے پیوداناں۔ صفحہ نمبر 109

ح۔ حافظ۔ حافظ شیرازی فارسی غزل دا عظیم شاعر۔ صفحہ نمبر 145

حامد بھائی۔ سنگتی حامد اختر ایڈوکیٹ۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 140

خ۔ خاج خضر۔ حضرت خضر علیہ اسلام جیہڑے ساوا اچولا پانی رکھدن۔ سندھ دریا دا ہک ناں۔ صفحہ نمبر 20

خان منیر۔ سنگتی منیر احمد خان جوتی۔ رحیم یار خان۔ صفحہ نمبر 40

خنکاہ۔ تلج دے کنڈے ہک درگاہ۔ صفحہ نمبر 130

خواجہ سائیں۔ خواجہ غلام فرید۔ صفحہ نمبر 138

ڈ۔ ڈراور۔ روہی دا ہک قلعہ۔ صفحہ نمبر 153

ڈونڈا۔ بیڑی دی ہک قسم۔ صفحہ نمبر 86

ڈوسونڈھا۔ بیڑی دی ہک قسم۔ صفحہ نمبر 86

ڈیرا بکھا۔ تلج دے کنڈے ہک وتی۔ صفحہ نمبر 130

ر۔ رگا ویڈ۔ پہلا وید جیہڑا سندھ کنارے وجود اچ آیا۔ رگ دا مطلب اے اچالا، وید دمعنہ اے علم۔ صفحہ نمبر 11,16

راحیل میاں۔ سنگتی راحیل صدیقی۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 42

رادھا۔ کرشن مہاراج دی محبوبہ داناں۔ صفحہ نمبر 24

ز۔ زلف پیارا۔ سنگتی ذوالفقار بہاول پور۔ صفحہ نمبر 141

س۔ سائیں طارق۔ سنگتی احمد خان طارق صفحہ نمبر 43

سائیں لکھن۔ سئیں اللہ بخش بخاری دی درگاہ دامتولی اللہ بخش بخاری بارے اے روایت اے جو لوہے دا چوتہ پاتی رکھدے ہن۔ 130

سارنگ۔ پاڑہا۔ بارش داسروی ہے۔ صفحہ نمبر 51,54

سجاد میاں۔ سنگتی سردار سجاد احمد خان سیہو کروڑ لعل عیسن صفحہ 49

سجاول۔ سنگتی شاہد کاظمی دانکا۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 136

سچل۔ سنگتی ڈاکٹر ریاض دانکا۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 136

سیر۔ کولا ملوک تلھو۔ صفحہ نمبر 42

سویدا۔ سنگتی مادودی ٹکی۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 136

سک ویاس۔ سندھ دادی دادریا جیہڑا اوک گئے۔ صفحہ 92,93

ش۔ شام۔ کرشن مہاراج داناں۔ (موہن مرلی والا) صفحہ 15,24

شکلو۔ لائیاں تے ماکی وانگوں مٹھا مواد۔ ڈیلھو آں
دی کھکھر وچ دی اے پیل شکر وانگوں ہوندے۔ صفحہ 28
شینہ۔ بر شیر۔ صفحہ نمبر 46
شوہ۔ ڈونگھا۔ بمعنی شوہر۔ صفحہ نمبر 57
ص۔ صنوبر۔ کون آلا پہاڑی ون جیویں چیر
، دیودار وغیرہ صفحہ 123
ع۔ عثمان میاں۔ سنگتی صاحبزادہ عثمان میاں عباسی
۔ ڈیرہ نواب۔ بہاول پور۔ صفحہ نمبر 150
ف۔ فریدن۔ غلام فرید صاحبت اچ ہک ناں صفحہ 136
ک۔ کڑلاں۔ کڑل دی جمع۔ دریا دا ہک پکھی جیندے
بارے مشہور اے جو چھی ایندے اتے عاشق اے۔ صفحہ 41
کنیاں۔ کنی دی جمع۔ دریا دا ہک پکھی جیہڑا کندھی
کندھی اڈا رہندے۔ صفحہ نمبر 58
کنگراں۔ کنگر دی جمع۔ پکھی واس جیہڑے رچھ بھولوں
رکھدن۔ صفحہ نمبر 80
کروانک۔ ہل برابر ہک دریائی پکھی۔ صفحہ نمبر 41
کینجھن۔ سندھ دریا دی اوڈھن جیندے کنڈے نوری
جام تپاچی دارومانی قصہ بنیا۔ صفحہ نمبر 76
کوٹ مروٹ۔ روہی دا ہک قلعہ۔ صفحہ نمبر 154
کیسر۔ زعفران جیندی فصل جہلم دریا دے کنڈے
کنڈے کشمیر اچ رہندی اے۔ صفحہ نمبر 120, 123
کلر کہار۔ کالا باغ دی ہک سوٹی جاہ جتھوں دے مور
مشہوران۔ صفحہ نمبر 38
کیدو۔ ہیر وارث دا ہک منفی کردار۔ ہیر دا چاچا صفحہ 107
گ۔ گوتم۔ لارڈ گوتم بدھ۔ صفحہ نمبر 15
گائتری۔ رگ وید دا ہک میٹر جیندے اچ 1/4 رگ
وید لکھی گئی ہے۔ صفحہ نمبر 11, 16

گھاڑو۔ بیڑیاں جوڑن والے۔ صفحہ نمبر 83
ل۔ لالین۔ حضرت مخدوم لعل عیسن قریشی۔ کروڑ۔ 69
لالہ اختر۔ سنگتی اختر حسین بہاول پور صفحہ 139
م۔ مرادن۔ سنگتی ارشد کمال دا نکامراد بہاول پور 136
مٹھے میاں۔ سیں مٹھے میاں آف بھر چوٹدی
شریف سندھ۔ صفحہ نمبر 44
میاں محمد۔ میاں محمد بخش جہاں سیف الملوک
لکھی۔ صفحہ نمبر 122
مانڈکی۔ اونجھ جیندی اکھ بگی ہوندی اے۔ صفحہ نمبر 43
مندر چھڑاؤ۔ اے محاورہ مندرن دے معانیاں
اچ نہیں ہتھوں اوں رسم دو اشارہ ہے جیندے اچ تمام
آ لے گھر رشتے داراں ولوں پہلی روٹی آندی ہے۔ ایکوں
مندر چھوڑا ہدن۔ صفحہ نمبر 92, 125
ن۔ نور محل۔ ریاست بہاول پور دا ہک محل
جیہڑا ہن نیلام تھی گئے۔ صفحہ نمبر 138, 140
و۔ وارث شاہ۔ پنجابی دا عظیم شاعر۔ صفحہ نمبر 109
واشک۔ وڈا مشکلی ناگ۔ صفحہ نمبر 15
ہ۔ ہوڑیاں۔ ہوڑی دی جمع اونجھ جیندے سنگھ
پٹھاں تے لڑکویں ہوندن۔ ایکوں میٹی وی اہدن صفحہ 43
ہاکڑا۔ گھاگھراتے سرسوتی وی سڈویندے۔ ہزاراں
سالاں پہلے چولستان اچ وگدہا۔ صفحہ نمبر 152

چوپال ادبی فورم

لال عیسن کروڑ۔

